

תוכנית בית. בניין

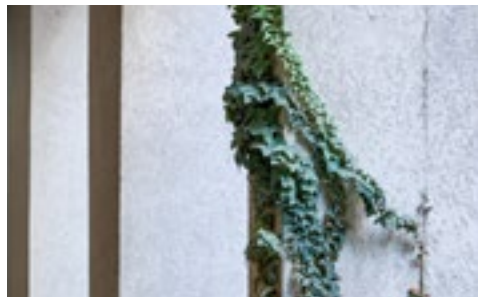

בית, בניין חיים בבית בוניס בניין מנסים לבנות חיים.

תוכנית בית. בניין היא יוזמה משותפת לבית ליבלינג והרשות לאיכות סביבה וקיימות בעיריית תל אביב – יפו, ועניינה לייצר התבוננות חדשה בצמד המילים המוכר "בניין משותף" – כמושג תיאורטי וכפרקטיקה לחיים מקיימים בעיר. התוכנית, שהחלה כפילוט, פעלה במקביל בשתי פלטפורמות: הראשונה, תוכנית מפגשים ולימוד, שהתקיימה בכמה בניינים משותפים שנבחרו לצורך בחינת דרכים לשינויים פיזיים והתנהגותיים בבניין, שיובילו לאורח חיים עירוני וקהילתי מקיים. השנייה, תוכנית שהותאמה ב"דירה", שפעלה בבית ליבלינג וליוותה את הפעילות בבניינים כבסיס ידע, לימוד ופיתוח מחשבה משותפת על הבניין.

חוברת מסכמת זו מבקשת לתמצת את עיקרי התהליך ותוצאותיו, הן בצד העבודה בבניינים המשותפים, והן בצד העבודה עם היוצרים שהשתתפו בתוכנית הרזידנסי. החוברת כוללת תיאור של עיקרי הנושאים שעלו במפגשים ותיאור העבודה בבניינים עצמם.

התערוכה בית. בניין המלווה חוברת זו, היא ביטוי חזותי אישי של היוצרים שהשתתפו בתהליך. התוכנית, שפעלה במישור קהילתי ואמנותי, נועדה להרחיב את המושג "בניין משותף" באמצעות קבוצת מחקר ופעולה, שליוותה את התהליך בבניינים עצמם, לצד חקירה ויצירת שינוי בתהליך היצירה של המשתתפים.

21 Bar Giora,
photo: Yael Schmidet

טכניקת האזן:
בז' אולן טל

המחשבה ביסודה של תוכנית הרזידנסי בית. בניין היתה מצד אחד לאפשר לקבוצת היוצרים להשפיע על האופן בו נתפס הבניין כיחידת חיים משותפת בעיני הקהילה

מנהלת התוכנית

ענת לוי

ניהול אמנותי

שירה לוי בנימיני

אוצרות התערוכה

ענת לוי, שירה לוי בנימיני

צוות הרשות לאיכות סביבה וקיימות

איתן בן-עמי - מנהל; ורד קריספין רמתי - סגנית מנהל; עינת גפן סגל - מנהלת היחידה לחינוך וקיימות; ענת אהוד - מנהלת חינוך סביבתי, מלווה לתכנית בית. בניין; נעה רגב - מנהלת תכנית שכונות מקיימות; שרון גרינבלט - רכזת חקלאות עירונית; דנה זיו - אחראית צמצום צריכה ופסולת; מור זרביב - מנהלת תכנית בתאבון; כפיר מרקוביץ' - רכז קומפוסטרים וגינות.

דיירי הבניינים

רותם אלדאג, דליה דנביץ, יעל זילברברג, שגיב יערי, דיווה לוגסי, איריס לוי פלחטה, רוני מרגולין, ליאור פילו, לירון אלפא, אדם בן-נון, נעה יעקובוביץ, רותי כהן, אורית פיילר, סמדר ארדיטי, עידו ניצן, ליאת ולאייסוף קאופמן, אתי רחמני פלוטנו, אלכס פלוטנו, משפחת שניידר: אזקאל, דנה, מילה, ליהה וגאלה

משתתפי הרזידנסי

אוהד כברי, מיטל כץ מנרבו, עלית קרייז, לילך שטיאט, אלון שריג

מרצים אורחים

פרופ' נמרוד אלוני, עמית נויפלד, איתן סרבר - קומיוניטי, מתן פנקס - מוסללה, תמי צרי - עץבעיר, ד"ר אורלי רונן, שי רילוב - רובין פוד

תודות

אלון אלירן, הדס אנקורי, אילת אריאלי, מירב בן יהודיע, אורנה גבע, אלעד גבריאלי, גיא דקניטי, מתן ישראל, לילך כהן, לי כץ, יעל לפידות, דנה מור, דוד סיטמן, גל פלדמן, ליבני, גליה צוקרמן, יפעת שלום רווח

עורכות

ענת לוי, שירה לוי בנימיני

עריכה לשונית

אורנה יהודיף, ציפה קמפינסקי

תרגום

סיון רווח

עיצוב

נעם נוי

איכות חיים בפתח הבית

90 HaShalom Rd,
photo: Ohad Kabri

דרה השלום 90,
צילום: אוהד קברי

בעידן הנוכחי, מושגים כמו משבר אקלים וקיימות נשמעים יותר ויותר. המפגש עם מושגים אלו מעורר לעיתים חרדות, תהיות, עניין או סקרנות, אך לא דווקא מניע לפעולה. ההיכרות עם מושגים אלו לא בהכרח מייצרת את ההבנה של חלקנו בבעיה או את יכולתנו לפעול לפתרון. התבוננות במרחב החיים המידי שלנו וניסיון לאתר בו פוטנציאל התערבות ומעורבות הם הבסיס להפיכתם של מושגים אלו ממושגים אקדמיים לפרקטיקה של עשייה, להגדרה של זהות וליצירה של שייכות מקומית.

אימוץ אורח חיים מקיים עשוי להיות תוצאה של מודעות ורצון לאמץ דרך חיים חדשה, אשר שמה דגש על היחסים שבין אדם וסביבה. אולם לעיתים זוהי פעולה שכלל אינה קשורה לעמדות ולהיכרות עם נושאי סביבה ואקלים, אלא תוצאה של האופן שבו מעוצב מרחב החיים שלנו והבחירות היומיומיות שהוא מזמן לנו: איך להגיע לעבודה? איך לקחת את הילדים לחוגים או למוסדות החינוך? איזה מזון לקנות והיכן? כיצד להשיג את החפצים הדרושים לנו? ואפילו מה נבחר לעשות בחופשה המשפחתית הקרובה.

יש דוגמאות רבות לבחירה באפשרויות מקיימות, למשל: הפרדת פסולת למיחזור ופסולת אורגנית לקומפוסטר; החלפת מוצרים במקום קניית חדשים; לתקן במקום לזרוק; לגדל לבד ירקות; לרכוב על אופניים; לבלות בחיק הטבע העירוני הקרוב לבית; לאכול בריא; לצרוך תוצרת מקומית. כל אלו הן בחירות שיכולות להיעשות במעגלים הולכים ומתרחבים: הבית - שהוא מרחב המחיה המידי, בעיצוב נכון יכול לעודד

ובעיני עצמם באמצעות אימוץ מודל "הפטרונים החדשים". [1] מצד שני, התוכנית מבקשת להעמיק את הידע וההיכרות של היוצרים עם נושאי קיימות בזיקה לסביבה הבניינית בעיר. מפגשי הלמידה שליוו את התוכנית, כמו גם הרעיונות המשותפים שפותחו במהלכם, באים לידי ביטוי בתערוכה בית. בניין.

מבחינתנו, התוכנית סייעה לנו להרחיב ולשכלל את התפיסה של הישות המכונה "בניין משותף", מבחינה תיאורטית ומעשית. התהליך ומסקנותיו יסייעו לעירייה, ולרשות לאיכות סביבה וקיימות בפרט, להמשיך בקידום אורח החיים המקיים בבניינים משותפים בעיר המשתנה.

-

שירה לוי בנימיני

מנהלת בית ליבלינג
מנהלת אמנותית רזדינסי בית. בניין

[1]

"הפטרונים החדשים" הוא מודל להתערבות אמנותית, שעשוי ללמד כיצד אמנות יכולה לסייע ואף לחולל שינוי מרחבי. ההגדרה למושג מצוטטת מספרו של הדס עפרת "אמנות. פעולה. עיר" בהוצאת רסלינג, הכולל גם תרגום לפרוטוקול "הפטרונים החדשים" מאת פרנסואה רס. עוד על המודל ויישומו אפשר לקרוא באתר: neueauftraggeber.de

אפליקציית הבניין

לא פעם יצא לי להתקל בדיון המנסה להכריע בסוגיות החיים בכפר בהשוואה לחיים בעיר. אחת הטענות שחוזרות על עצמן היא שכדי להאט יש לנטוש את החיים העירוניים ולעבור לגור במושב, קיבוץ, כפר, או כל מקום ישוב אחר שמרוחק מספיק מהעיר הגדולה, על הפיתויים, הגירויים והקצב המהיר שהיא מציבה. ברצוני לטעון שדווקא העיר, כל עיר לצורך העניין, מאפשרת במובנים רבים את ההאטה בצורה יותר מוצלחת וקלה.

את רשימת הטיעונים בעד האטה עירונית ניתן להתחיל במובן מאליו – העתיד הוא בערים, וישובים קטנים ומבודדים לא יכולים להעניק מענה לגידול באוכלוסייה ואף עשויים לגבות מחיר סביבתי מתוקף צורת המגורים הנפוצה – בתים צמודי קרקע. זיהום רעש ואור משפיע על חיי הבר עד לטווח של 40 ק"מ וכמות האנרגיה שנדרשת להקים ישוב חדש (כבישים, חשמל, ביוב וכו') גבוהה פי 3 מהקמה של שכונה חדשה בעיר או ביישוב קיים. אם אנחנו רוצים לשמור על השטחים הפתוחים, על רבגוניות אקולוגית ועל בעלי החיים, ולתעל את האנרגיה שלנו כראוי, מוטב לנו לקדם צפיפות עירונית על פני עידוד של ישובים קטנים.

בבסיס המוטיבציה לעזיבת העיר עומדות כמה הנחות: חיסכון כלכלי, קרבה לטבע, חיי קהילה והימנעות מפיתויים וגירויים מיותרים. קיימות מגוון דרכים ואמצעים להתמודד עם טענות אלו, וככל הנראה בהצלחה גדולה יותר בעיר.

היכולת להתנייד בקלות בתחבורה ציבורית, ברכיבה על אופניים או בהליכה רגלית; אפשרויות תעסוקה רבות יותר ומגוון רחב של עסקים קטנים ושוקי מזון; פארקים, גנים, גינות קהילתיות, חוף ים ושטחים פתוחים – צריך רק לכבות את הטלוויזיה ולצאת מהבית לכמה שעות – כל אלה זמינים ומזמינים במרחב העירוני.

הטיעון הנוגע לחיי קהילה מתעתע – ישובים קטנים אכן מאפשרים לעיתים הוצאה לפועל ביתר קלות של יוזמות שיתופיות ועזרה הדדית. אבל גם זאת, בסופו של דבר, בחירה שלנו. אנחנו יכולים לצור קשרים קהילתיים חזקים גם בערים. כל אחד ואחת מאיתנו יכולים כבר מחר להתחיל לקחת חלק ביוזמת השיתוף הטובה ביותר בעולם – אפליקציית בניין.

בחירה בהרגלים מקיימים. מרחב הבניין יכול לזמן אפשרויות לשיתוף הפצים בין שכנים, לגינון וטיפוח החצר ולמפגשים במרחבים המשותפים. מרחב הרחוב יכול להיות כזה שמזמין להליכה ולרכיבה באופניים, עשיר בצמחייה מקומית מושכת מאביקים ומוצל. מרחב השכונה יכול לספק אינספור הזדמנויות לתעסוקה קרובה לבית, לעודד צרכנות בעסקים מקומיים, לאפשר גינון קהילתי או פעילויות במרחק הליכה או רכיבה על אופניים. ככל שהזדמנויות כאלו רבות יותר ונוכחות יותר במרחב החיים המוגדר של אנשים קבועים – הן מגבירות תחושות של שייכות וזהות ומעוררות אחריות משותפת ואכפתיות. ככל שההזדמנויות האלו נגישות הן גם תורמות להתמודדות עם יוקר המחיה, לחיסכון במשאבים וליצירת חוסן תזונתי וקהילתי. כך נוצרים יחסים חדשים בין שכנים ושכנות, בין אנשים בני גילים שונים, תחומי עיסוק שונים ועוד, והשכונה כולה הופכת לבית שטוב לחיות בו.

תוכנית בית. בניין מחברת את כל אלו ומזמינה את דיירי ודיירות הבניין להתבונן במרחב החיים מנקודת מבט חדשה. התוכנית מעודדת את השותפים לה לחפש הזדמנויות לחיבורים ולעשייה משמעותית, שתייצר זהות מקומית עכשווית ומשנה מציאות. זוהי תוכנית המבקשת ליצור מרחב מחיה משותף, מכבד ומשגשג, והיא מאפשרת לכל אחד ואחת להתחבר אליה מתוך נקודות העניין האישיות שלהם, וביחד להגדיר חזון משותף שמרגש לחיות לתוכו.

ועכשיו דמיינו שכונה, שמורכבת מעוד ועוד בית. בניין שכאלו...

–

נעה רגב

מנהלת תוכנית שכונות מקיימות,
הרשות לאיכות סביבה וקיימות,
עיריית תל אביב יפו

כעניין מתיש ופרוצדורה מעייפת ללא מעט אנשים, אולם מה בנוגע לסתם מזון שהכנתם ולא הצלחתם לסיים? מערכת שיתוף פנים בניינית יכולה להוביל לצמצום בזבז המזון ולחיסכון כלכלי משמעותי.

גינן בשטחים משותפים. התרגלנו שגינת הבניין המשותף נתונה למרותו של גנן שמגיע אחת לחודש (או יותר) כדי לגזום ולסדר, אבל באותה מידה אנחנו יכולים לרתום אותה למהפכת העיר-יער שכה נחוצה, ולשתול ולנטוע בעצמנו גינת מאכל קטנה. הגינן ידוע כפעילות שמסייעת להתרגעות והשגת שלוה בת קיימא, וגם ילדים נוטים ליהנות ממנה ולקחת חלק פעיל במהלכה. גינה קהילתית בשטח המשותף היא פרויקט שגדול על שכן אחד, אבל התגייסות משותפת של הבניין יכולה להבטיח בוסתן מבלבל ורענן.

ספרים, בגדים, הסעות ושאר ירקות. אל תתנו לעצמכם לעצור פה, ככל שתכירו יותר טוב את השכנים תגלו עוד ועוד דברים וטעמים משותפים לכם, וייתכן ותוכלו למנף את רעיון השיתוף גם להשאלות של ספרים, סרטים, בגדים, קאר פולינג לעבודה או לבתי הספר של הילדים, אימונים משותפים, רכישות גדולות ומרוכזות או סתם בילויים. כאשר מצמצמים את רעיון השיתוף לבניין אחד, השמיים הם הגבול.

-

עמית נויפלד

עורך אתר תנועת ההאטה ומחבר הספר
'היסטוריה של מהירות'

בניין מגורים משותף מצליח לתת מענה לשלושה גורמים מרכזיים שהכשילו בעבר כל מיזם טכנולוגי בתחום: מיקום, מיקום ומיקום. אם אני זקוק לסולם בשכונת התקווה לא עוזר לי זה שיש לפלוני להציע ברמת גן. אם הכנתי יותר מדי קונפי שום, אני לא אשלח צנצנת לחיפה בדואר רשום. מערכת כלכלית שיתופית טובה תלויה בשני דברים בלבד – רצון טוב וקרבה. את שני אלה (יחדיו עם ערימות של חפצים שעומדים חסרי שימוש) ניתן, בדרך כלל ובנקל, לאתר בכל בניין מגורים משותף.

הנה מספר דרכים בהן תוכלו להפוך את הבניין שלכם למכונת שיתוף משומנת, כבר מחר, ובעזרת לא יותר מקבוצת ווטסאפ, או אפילו עט ונייר:

יצירת ספריית חפצים. בחלק גדול מהבתים המשותפים ישנו מחסן גדול או מקלט לשימוש הדיירים. במידה ותגיעו לכלל החלטה תוכלו לעשות בהם שימוש כספריית חפצים פרטית של הבניין, שהן תחסוך לכם כסף והן מקום בדירה. אותם חפצים כבדים שממלאים את הארונות שלכם ביומיום יוכלו להסתדר כעת לפי מחלקות על המדפים, ומעקב אחר השאלות יתבצע באמצעות טופס פשוט שימולא על ידי הדיירים השואלים.

החלפת שירותים/כישורים. למה לעצור בחפצים כשאפשר לחלוק גם כישורים ולקבל גמול בצורת כישורים אחרים: ידי זהב מתקנות תמורת שיעורים פרטיים או תספורת. סך כל הכישורים והקשרים המרוכזים בבניין אחד בן שמונה קומות יכולים להניע מערכת כלכלית שלמה בזעיר אנפין.

קואופרטיב שמרטפים. אם בבניין בו אתם חיים יש עוד שניים שלושה זוגות עם ילדים קטנים, הציעו להם יום בשבוע בו אתם תשמרו לאורך ערב שלם על ילדיהם. העובדה שקואופרטיב השמרטפים ימוקם בבניין חוסכת לכם לא רק כסף רב, אלא גם את הצורך לצאת מהבית ולנסוע לקצה השני של העיר.

מזון/ארוחות. ארוחות משותפות עליהן אני ממליץ בדרך כלל בחום יכולות להיראות

ליצירת הזהות העירונית של התושבים. מתוך העמקת זהות זו אפשר להתחיל לעסוק בשאלות של החיים המשותפים בעיר וביצירת מוטיבציה לחיים עירוניים, שיש בהם קשרי קהילה ושיתוף. אלה הם חלק מאבני היסוד של "עירוניות טובה" - מושג שהוא עצמו איננו מוחשי, אבל היעדרו מוחשי בעוצמתו.

אחד הכלים המוכרים בשדה התכנון לספר את "סיפור המקום" הוא תיק תיעוד. מטרתו לשמר את הידע הקיים על הבניין לפני שיפוץ או הריסה ואת השכבות ההיסטוריות שלו. במקרה זה, אנו מבקשות להתייחס אל התיעוד כפעולה רכה ואלטרנטיבית לבחינת אופנים שונים של היכרות וביסוס מערכת יחסים עם הבניין, הכוללת גם אנשים, קשרים, צמחייה, חפצים ומרחבים משותפים.

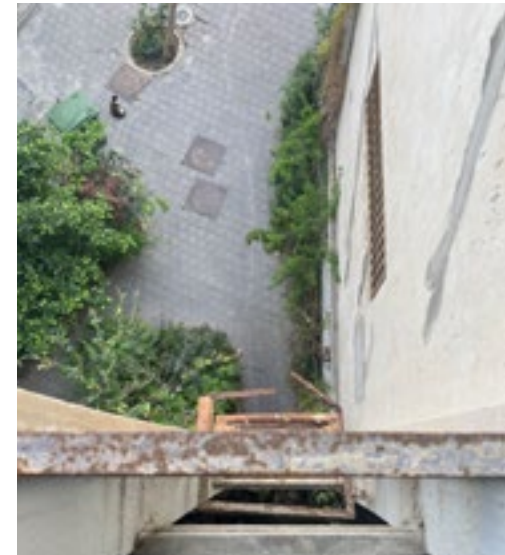
מתוך האפשרויות הנפוצות בארגז הכלים התיעודי, כגון: שיטוט, שהייה או הקשבה, אנו מבקשות לשים דגש בפרקטיקה המחברת בין האדם למרחב שהוא חי בו - ההתבוננות. תשומת לב למרחב שמסביבנו מאפשרת לנו לבחון באופן ביקורתי את מהלך חיינו כאזרחי העיר בשכונה, ברחוב ובבניין. הבחנה בפרטים יומיומיים מפיחה חיים באובייקטים שנעשו שקופים: מהו צבע תיבות הדואר? איך נראה הריצוף בחדר המדרגות? מהו צבע המעקות? האם יש מזגנים בחזית? אילו עצים גדלים בגינה? ההתבוננות מעוררת סקרנות ומלמדת אותנו להשתמש בחושים כדי לחוות את המרחב ולהתקרב אליו מחדש, קרבה שנחוצה על מנת לעורר משב רוח רענן במקום ולייצר אכפתיות ואחריות כלפיו, המובילות לעשייה של הפרט ושל הקהילה.

-

אדר' ענת לוי

מנהלת תוכנית בית בניין
בית ליבלינג

מיום היווסדו בית ליבלינג מבקש להעמיק את החיבור של הקהילה לנוף העירוני ולקדם מעורבות ציבורית בנושאי התרבות האדריכלית והסביבה הבנויה. מעבר לעיסוק בפואטיקה של המרחב בשדה האמנות, הרצון הוא לשתף את תושבי העיר בידע שנצבר בנושאים אלה, ובפרט להעמיק את ההכרה בחזיתות הבניינים המכתובות את המרחב הציבורי המשותף כמרכיב חשוב במרקם ובחזות העיר. שיתוף זה יאפשר לתושבי העיר להעמיק את ההיכרות עם הסביבה שהם גרים בה ולהתוודע למקורות ולערכים, שעומדים ביסוד בנייני המגורים שלהם. כך תתחזק תחושת השייכות והזיקה של התושבים לבניין, והוא יהפוך עבורם לבית.

View to the square, Bialik 25,
photo: Lila Chitayat

מבט אל הכיכר,
צילום: לילי שטייגט
'25

אחת הדרכים להעמיק את ההיכרות עם מרחב המחיה שלנו היא להכיר את "סיפור המקום" שלו, סיפור שמשולבים בו הן המבנים הפיזיים של הבניין וסביבתו, והן המבנים הבלתי-מוחשיים המשמרים את התרבות המקומית, את המורשת ההיסטורית והתרבותית ואת הקהילתיות. זיקה זו למרחב המחיה היא הבסיס

החושים - ריחות, צלילים, מראות, ובמקרים מסוימים גם טעמים. על אף הקרבה שמספקת הוויית הבניין המשותף, נותרת בו גם מידה של אקראיות המאפשרת מערכות יחסים שאינן מחייבות. אך למרות השוני בגיל, ברקע ובתחומי העניין, יש לדיירים הרבה במשותף - הם חולקים מרחב חיים ואחראים לאופן בו יתנהל מרחב זה.

היכרות, חיבור וקשר

המפגשים הראשונים התקיימו בבניינים עצמם. על מנת להעמיק את תחושת השייכות והחיבור עסקנו ב"סיפור המקום": ההיסטוריה של הבניין וסביבתו; הערכים והתרבות המקומית שעיצבו אותו; ערכנו סיור בבניין להיכרות עם מאפייניו האדריכליים והתבוננו במבט רענן במקומות ובפרטים, שלעיתים נעשים שקופים ונעלמים מהעין בשגרת היומיום; הזמנו את התושבים להצטרף ליזמות קיימות ברמה השכונתית והעירונית על ידי יצירת חיבורים לתשתיות באזור מגוריהם, לרכוזת הקיימות בשכונות ולתושבים פעילים נוספים; בדקנו מהם תחומי העניין המשותפים ואיזה משאבים קיימים בקבוצה על מנת לקדם יוזמות/פרויקטים בבניין.

קיימות בחיי היום יום

יתר המפגשים התקיימו כסדנאות ברחבי העיר: במרכזים קהילתיים, בבית ליבלינג ובאתרי טבע עירוני. למפגשים אלו נועד תפקיד כפול: הראשון - להעניק למשתתפים כלים מעשיים בתחומי הקיימות, שיסייעו להם להטמיע יוזמות ורעיונות מקיימים במרחב הביתי או הבנייני. השני - חיבור ישיר ובלתי אמצעי בין התושבים לאנשי המקצוע העירוניים: לתת פנים ושם לכתובת שאפשר לפנות אליה לקבלת ייעוץ וליווי בתחומי איכות סביבה והקיימות העירונית. התחלנו בשאלה המתבקשת - מה זה בכלל קיימות? על מנת להרחיב ולהנגיש את המושג הלעיתים-שחוק הזה, כך שיהיה רלוונטי לחיי היומיום של התושבים. המשכנו בסדנת גינון עירוני שמלמדת בכמה צעדים פשוטים איך אפשר להפוך את חצר הבניין למשגשגת, מה גדל מתי, איך נכון לשתול, כיצד מנביטים ומה זה בעצם קומפוסט. סיימנו במפגש שעסק בצמצום צריכה ובו ניפצנו מיתוסים על הדרך שעוברת הפסולת הביתית שלנו ונחשפנו לדרכים בהן ניתן לצמצם בזבז מזון ולחסוך מאות שקלים בחודש.

יוזמות תושבים

במהלך חודשי התוכנית הזמנו את דיירי הבניינים להתבונן במבט רענן ובוחן במרחב החיים שלהם, בדגש על זה המשותף, ולפעול לטובת יצירת מרחבים מטופחים ושישיים, שיהפכו את חיי היומיום בבניין לנעימים יותר. כך, בבניין אחד הוקמה בלובי עמדת שיתוף מזון, שבהמשך הפכה לארון שנאסף מהרחוב על ידי שתיים מהדיירות ושימש לשיתוף מזון וציוד. בבניין אחר נפגשו השכנים הגדולים והקטנים לפרויקט "מתיחת פנים" לחצר הבניין ושיפוץ פינת הישיבה המשותפת בקומת הכניסה. נשתלו צמחי תבלין ופרחים, הרהיטים טופלו ונצבעו מחדש והוקם קומפוסטר בקצה הגינה. בבניין

רקע

המחשבה על פיתוח התוכנית בבניינים החלה בקיץ שעבר. נסיבות תקופת הקורונה האיצו את הרצון לבחון שאלות, שהעסיקו אותנו תמיד, בנוגע לצורת החיים המשותפת, לאפשרויות שהיא מזמנת לנו במרחב הביתי המשותף, לצד זה הפרטי. רעיון הבניין המשותף איננו חדש, ובעבר אף שיקף הלך רוח חדשני, שהתבטא בצורת מגורים הכוללת מרחבים ציבוריים משותפים ואורח חיים שהיווה חלק מבניית חברה. מאז ועד היום הרבה השתנה - צורת המגורים המשותפים הפכה להכרח אורבני שהולך ומתעצם, ובמקביל הדרכים ליצירת קשרים ומערכות יחסים בין אנשים השתנו מקצה לקצה. במקרים רבים אנחנו לא מכירים ולא בוחרים את השכנים שלנו, על אף שהם האנשים שאנחנו חולקים עימם את מרחב החיים היומיומי. החלטנו לצאת לפיילוט מצומצם, בכמה בניינים באזורים שונים בעיר, על מנת לבחון איך נכון להחזיר את הרעיון הישן והבסיסי של קהילה בבניין, לחפש את המכנים המשותפים, ולמצוא תושבות ותושבים המעוניינים להרחיב את הקשרים עם שכניהם ולפעול יחד במרחב הבניין.

מטרת התוכנית

חיזוק הבניין המשותף כמרחב חיים משמעותי, לצד השינויים שהעיר עוברת; יצירת קהילה בניינית מעורבת ופעילה, ועידוד יוזמות תושבים ותושבות ליצירת סביבת חיים מיטיבה ובריאה וקידום אורח חיים מקיים.

יעדי התוכנית

[1] חיזוק השיתופיות ויחסי השכנות [2] טיפוח החצר והמרחבים המשותפים [3] הוזלת עלות הקיום לתושב ולמשפחה [4] חיבור לכלכלה ולעסקים מקומיים

פעילות התוכנית

התוכנית נבנתה כסדרה של מפגשים, שמטרתם להעמיק את הקשרים של הדיירים עם הבניין וביניהם, ולספק להם כלים מעשיים בתחומי הקיימות העירונית, שניתן לאמץ ולהטמיע במרחב הביתי או במרחבים המשותפים. דיירי בניין משותף חולקים קשרים ומערכות יחסים, גם אם לאכאורה הם סמויים מהעין. אנו נחשפים לשכנינו באמצעות

דרך השלום 90, צילום: אַזקיאַל שניידר
90 HaShalom Rd, photo: Ezequiel Sznaider

נוסף נוצרו במהלך המפגשים לראשונה זה שנים קשרים עם השכנים מכניסה ב'. את הפוטנציאל הטמון במרחב הגגות ניצלו התושבים לתכנון פינת ישיבה משותפת והקמת מערכת הידרופונית לגידול ירקות.

תשתית ושיתוף ידע - יריד הבניין עולה לגג

במהלך התוכנית הגיעו אלינו פניות רבות של יוזמות חדשניות, חלקן מסחריות, חלקן ללא מטרת רווח, ולכולן מכה משותף אחד - לשפר את איכות החיים העירונית ולהציע פתרונות חדשניים לאופן שבו אנו "צורכים" שירותים הקשורים לחיים במרחב הביתי: אנרגיה, תחבורה, ריהוט ועיצוב הבית, מזון ופנאי. החלטנו לייצר פלטפורמה חדשה לשיתוף ידע באמצעות יריד יוזמות על הגג של בית ליבלינג - המרחב שבעבר שימש בקביעות את הדיירים והיווה מקום לגיבוש הקהילה. כיום מרחב הגגות העירוני הוא שכבה חדשה ומלאת פוטנציאל לשימושים שונים, שיכולים לשנות את פני החיים העירוניים.

אמן מלווה לבניין

כחלק מהתוכנית נוצרה בבית ליבלינג קבוצת מחקר ופעולה, שהשתתפו בה חמישה יוצרות ויוצרים המשלבים עיצוב ואמנות רב-תחומית בעשייה חברתית יומיומית. משתתפי התוכנית עסקו בהיבטים שונים של מושג "הבית המשותף", מנקודות המבט המגוונות של עולמות התוכן שלהם. מהלך זה איפשר לבחון את החשיבה המקובלת על הבניין המשותף מצד אחד, ולהציג באמצעי תיעוד חדשים את התהליכים המתקיימים בבניינים המשותפים בפרייקט, מצד אחר.

מסקנות

ככל שהתקדמנו בתהליך, תוכנית בית.בניין התגלתה כיוזמה ייחודית. לא רק שהיא בונה מערכת יחסים בקרב דיירי הבניין, היא מפתחת קשרים בין העירייה לבין התושבים במרחב המשותף האינטימי שלהם. זוהי מערכת יחסים חשובה, שמלווה בסקרנות ולעיתים גם בחשדנות, אך היא הכרחית עבור שני הצדדים למען יצירת עיר טובה יותר, שיש בה תושבים פעילים ואכפתיים לסביבתם.

התוכנית הצליחה להגיע לקהל רחב ומגוון: בעלי דירות לצד שוכרים, צעירים ומבוגרים, דיירים חדשים לצד ותיקים, אשר הצטרפו לפעילות, כל אחד מסיבותיו שלו. לצד תושבים הפעילים בתחומי סביבה וקיימות, השתתפו בתוכנית תושבים רבים שלא נוהגים לקחת חלק בפעילות עירונית, אבל לכולם היה עניין משותף - הרצון ליצור קשרים ולהעמיק את ההיכרות עם שכניהם, לנצל ולהשתמש מחדש בשטחים המשותפים בבניין.

קידום אורח חיים מקיים בבניין, שהוא אחת המטרות העיקריות של התוכנית, הוא גם אמצעי לחיזוק תחושת השייכות של הדיירים בבניין וליצירת קהילה, שהיא עצמה חלק בלתי נפרד מקיימות.

21 Bar Giora Street

1

The building's original address was 93 Bezalel Street and it was part of the old Trumpeldor neighborhood which was full of low huts. In 1961 the street was renamed Bar Giora. The 1931 master plan shows the plan for dividing the historic block into new plots at which time the present building gained a double address -

19-21 Bar Giora.

2

The current building was erected in the early 1960s. On the ground floor the late architect Shimon Margolin opened an architecture practice that is still there. After becoming ill Margolin went back to painting and began sculpting and in the backyard, which leads from the office are some of his sculptures. All in all, the building is very creative: housing an interior designer and a famous filmmaker ("they even filmed a movie here"); hi-tech workers and health practitioners.

3

The building is surrounded on all four sides by a garden, in keeping with the Garden City concept, which sought to enliven the areas between buildings with plants. In the front yard: a grand lemon tree; a Plumeria rubra whose flowers perfume the air; an agave from the Tequila family; reeds, that like to drink a lot of water; a Chrysler Imperial rose bush whose flowers can be used for jams and infusions; and a Dracaena from the bamboo family.

4

The lemon tree was planted in 2014 as a gift from the contractor who renovated the building (after several fruit trees were damaged during construction). The tree has been giving fruit for several years now. Building resident Iris says that in the mornings she sits opposite it with her cup of coffee and enjoys it, "Meditation with a tree. The lemon tree helped me cope during the first, terrifying lockdown. The lemon tree was the most reliable and friendly thing for the area at a time of worry and distress."

בר גיורא 21

1

כתובתו המקורית של הבית הייתה רחוב בצלאל 93, והוא היה חלק משכונת טרומפלדור הישנה שהתאפיינה בבתי צריף נמוכי קומה. ב-1961 שונה שם הרחוב לבר גיורא. בתוכנית מ-1931 נראה תכנון חלוקת הבלוק ההיסטורי למגרשים חדשים, והבניין הנוכחי זכה בכתובת כפולה - בר גיורא 19-21.

2

הבניין הנוכחי נבנה בתחילת שנות השישים. בקומת הקרקע, פתח האדריכל שמעון מרגולין ז"ל משרד אדריכלים שפועל בבניין עד היום. לאחר שחלה חזר מרגולין לצייר והחל לפסל. בחצר האחורית, היוצאת מן המשרד, נמצאים אחדים מפסליו. ובכלל הבניין מאוד יצירתי: צילמו כאן רס"ט ("אנשי היי-טק ומטפלים).

3

הבניין מוקף גינות מארבעה צדדיו, בהתאם לרעיון עיר גנים, שביקש להחיות ולמלא בצמחייה את המרחבים בין הבניינים. בחצר הקדמית: עץ לימון מפואר; פיטנה שמפיצה ריח נהדר; אגבה ממשפחת הטקילה; גומא, צמח מים שאוהב לשתות הרבה; קרייזלר אימפריאל - סוג של ורד קלאסי שניתן להכין ממנו ריבות וחליטות; ודרצנה ממשפחת הבמבוק.

4

עץ הלימון ניטע ב-2014, כמתנה מקבלן השיפוץ של הבניין (לאחר שכמה מעצי הפרי נהרסו במהלכו). בשנים האחרונות העץ מניב פרי. הדיירת איריס מספרת שבבקרים היא יושבת מולו עם כוס קפה ביד ונהנית. "מדיטציה עם עץ. עץ הלימון עזר לי להעביר את הסגר הראשון המפחיד שהיה פה. עץ הלימון היה הכי בטוח והכי ידידותי לסביבה בתקופה של חוסר ודאות ומגיפה".

בר גיורא 21

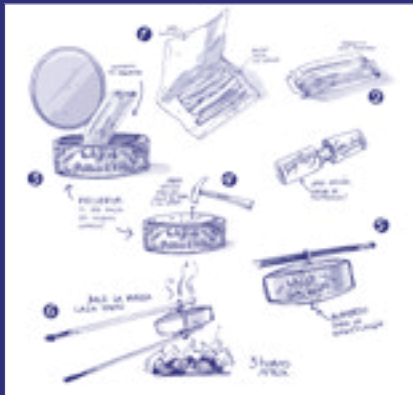
שלים

1. איסוף עצים

מקלות עץ אורן או ערבה, עצי תפוח, עצי זית, בארצות חמות גם עצי מנגו.
בחרי חלקים ברוחב האגודל (הם מתכווצים).
הימנעי מחלקים רטובים או רקובים.
הסירי את הקליפה.
חתכי לחתיכות באורך 6 אינץ' (כ-15 ס"מ, באורך של עיפרון).
אם העץ טרי, יבשי אותו באופן טבעי או האיצי את התהליך בעזרת מיקרוגל.

2. בחירת מכל (נקי וללא כימיקלים)

אפשר להשתמש במכל צבע ריק, בפחיות של עוגיות, או בכל קופסת אלומיניום,
כל עוד היא נסגרת היטב.
אם אין פחית, אפשר להשתמש גם בנייר אלומיניום, השתמשי בכמה שכבות
כדי להבטיח אטימה טובה. (לעולם אל תניחי ישירות על האש מכיוון שרדיד
האלומיניום יישרף).
הכיני את החבילה שלך כפי שמצוין בגיליון הבא.

From Daniela
Guglielmetti's blog

כאן תמצאו את
המחברת דניאלה
גוגליאמטי

אפשר לקשור בחוט ברזל כדי לתפעל את הפחית כשהיא על האש ולהבטיח שלא
תיפתח. אפשר גם להשתמש בצבת.

3. הכנת האש

השתמשי במדורת עצים או פחמים והשאירי אותה בוערת כמה שעות.
אפשר לשים כמה קופסאות באותה מדורה. שימי עצים לבעירה על הבסיס, ואז
את הפחית ישירות על האש וכסי שוב במקלות, ואז הוסיפי את הפחית השנייה
וכסי.
המדורה תבער ותפיץ עשן. זה אומר שהעצים נקלים היטב!
השאירי את הפחית על האש עד שתסתיים הבעירה ותתקרר! (בין שתיים לשלוש)
חשוב לסובב את הפחית לקבלת קלייה אחידה.

כוח חיים, נשמה ומאפיינים של אנושיות המיוחסים לטבע, לעצמים דוממים ולישיות
חסרות גוף כמו רוחות רפאים או אלים הוא מצב פסיכולוגי המכונה "אנימיזם". זוהי
למעשה האנושה של ישויות או עצמים, המאפשרת לצור עימם קשר נפשי. כך קרה
במפגש שלי כאמנית עם הבניין ברחוב בר גיורא. במהלך המחקר שלי, קיבל הבניין
חיים ותכונות, ונוצר בינינו קשר. הוא הפך מזר מוחלט למכר קרוב, ונרקמו בינינו דיאלוג
ומערכת יחסים. הרוח והחומר, לא עוד מונחים דיכוטומיים אלא שלובים זה בזה, נגלו אלי
באמצעות המקום וסביבתו, על שלל האלמנטים הצורניים (ארכיטקטוניים) והחומרניים
שלו. אלו הפכו עבורי לחוויה מוחשית ומציאותית [1] (lived realities), ראשונית ונטולת
היררכיה, כמפגש עם חומרי הגלם שמהם בנויה החוויה.

הביטוי החומרי של אותה החוויה מגולם באובייקט הגמור, כמו גם בתהליכים ובחומרים
השונים שמרכיבים אותו. ליצור את חומרי הגלם של עצמי הוא שלב המניע את התפיסה
האנימיסטית. ליקוט ועיבוד חומרים מהסביבה הקרובה מבססים דיאלוג עימה ועם
החפצים שבתוכה. זה נשמע כמו אקט מאגי, אבל הוא קורה כדבר יומיומי וקטן, כמו
המתכון להפקת פחם (פחם) לשיעורי רישום, שפרסמו ברשתות החברתיות בספטמבר
2020 שתי אמניות ומרצות לאמנות מוונצואלה: דניאלה גוגליאמטי (Guglielmetti)
ופנלופה ארנדה (Aranda). המתכון נוצר בתקופת הקורונה, אז לא הייתה גישה לחומרי
אמנות במדינה והתערור הצורך לייצר אותם יש מאין, על ידי הקשר והדיאלוג הישיר
של בנות האנוש לסביבתן.

[1]

David Hecht, "Contemporary Animism: A Theoretical Review", 2015, Ecological Anthropology (Course), National Geographic Society, Explorers Program, Graduate Student, The University of Georgia, Center for Integrative Conservation Research

שער למימד אחר
Portal

נשמה
Spirit

Repetition Pray
מנטרה

Connection Point
נקודת קשר

New Connections with Whom it's There Meital Katz Minerbo

A psychological state known as animism attributes life force, soul and human characteristics to nature, inanimate objects and incorporeal beings such as ghosts or other non-humans. It is in fact the humanization of beings or objects that allows one to create a soulful connection with them. That's what happened during my visits/encounters as an artist with the building on Bar Giora Street. Through my research, the building gained life and character enabling the formation of a link between us. The building went from being a complete stranger into becoming a new acquaintance as the dialogue and the relationship between us unfolded. Spirit and matter, no longer dichotomous terms but interweaved, were revealed to me through the place and its surroundings with its wealth of formal (architectural) and material elements. I came to regard them as lived realities,[1] a primal, non-hierarchical experience, a meeting with the materia prima of being.

The material expression of that being is embodied in the finished object, and in the processes and various materials constituting it. Creating my own materia prima generates the animistic conception. Gathering and processing materials from the near surroundings establishes a dialogue between the environment and the objects it contains. It might sound like a magical act, but it happens as part of the daily routine. Like the instructions to produce charcoal for drawing lessons, published on social networks in September 2020 by two artists and lecturers from Venezuela: Daniela Guglielmetti and Penélope Aranda. The method was created during the Covid pandemic, when there was no access to art materials in the country and they had to be produced DIY, through the immediate connection and dialogue of the two artists and their environs.

[1]

David Hecht, "Contemporary Animism: A Theoretical Review", 2015, Ecological Anthropology (Course), National Geographic Society, Explorers Program, Graduate Student, The University of Georgia, Center for Integrative Conservation Research

Stages

1. Gathering wood

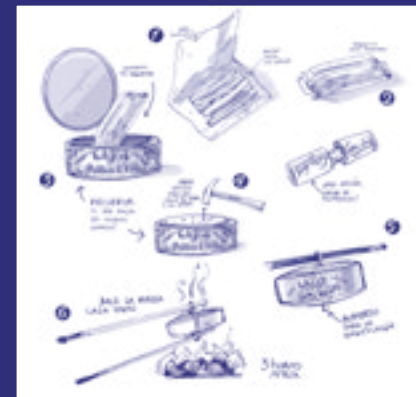
Pine or willow, apple or olive, in hot countries also mango
Choose pieces the width of a thumb (they shrink)
Avoid wet or decayed pieces
Remove the bark
Cut into 15 cm pieces (the length of a pencil)
If the tree is fresh, let it dry naturally or dry in a microwave

2. Choosing a container (clean and without chemical residue)

Possible containers: empty tin color tub, biscuit tin or any aluminum container that closes well.

If you don't have tin, you can use aluminum foil, use several layers to ensure complete sealing. (To avoid burning, never place it directly on the fire)

Prepare your parcel according to the instructions in the following issue.

מתוך הכלי של
דניאלה גוגלימטי

From Daniela
Guglielmetti's blog

The parcel can be tied with wire to maneuver the tin while it's on the fire and to ensure it doesn't open. You can also use a tong

3. Preparing the bonfire

Use a wood bonfire or coals and let it burn for several hours

Several parcels can be placed in the same bonfire. Place the logs on the ground and the tin directly on the fire and cover with more logs before adding the next tin and covering with more wood

The fire will burn and produce smoke. This means that the wood pieces are being well roasted!

Leave the tin on the fire until it is extinguished and cooled down (2-3 hours)

It is important to turn the tin around to achieve a consistent roast

1

The building was planned and constructed in 1959 by Amidar, the national public housing company established in 1949. The building design is typically modernistic: including pilotis and two entrances that face a huge yard, which during the project became a place for recreating connections between neighbors of both entrances.

2

A shortcut into the neighborhood, schools and kindergartens runs through the large yard. Some 5-6 years ago Azkiel and another neighbor got fed up with the mud that fills the shortcut every winter making it hard to use. They brought equipment and old flooring tiles found in the yard and in four hours of hard work paved the path which now serves all the neighborhood residents.

3

A grand carob tree stands at entrance B. Nobody knows who planted it and when. When Ety and her family moved into the building in 1994, the tree was around a meter high and remained so until one morning, over twenty years ago, Ety ran into the gardener "the tree wrecker" and asked him to stop grooming the carob. And he stopped. Today the tree is higher than the building.

4

The neighborhood is now called Tel Haim in honor of Dr Chaim Hissin, among the founders of Ahuzat Beit. His son, Alexander Hissin, bought plots in the neighborhood in the 1930s and asked to name it after his father. The world Tel was added because there used to be a large mound at its center.

צילום: יעל שמידט
photo: Yael Schmidet

1

הבניין תוכנן ונבנה ב-1959 על ידי חברת עמידר, חברה ממשלתית לדיור ציבורי שנוסדה ב-1949. הבניין מתאפיין בבנייה מודרניסטית טיפוסית: קומת עמודים ושתי כניסות הפונות לחצר ענקית, שהפכה במסגרת התוכנית למוקד מפגש מחודש ליצירת קשרים בין דיירים משתי הכניסות.

2

בחצר הגדולה עוברת דרך קיצור אל תוך השכונה, לבתי הספר וגני הילדים. לפני כ-5-6 שנים, לדייר אזקאל ולשכן נוסף מהבניין נמאס מכך שמדי חורף הדרך מתמלאת בוץ ומקשה על ההליכה. הם הביאו ציוד ובלטות ישנות שמצאו בחצר, ובארבע שעות של עבודה קשה ריצפו את השביל שמשמש כיום את כל השכונה.

3

בפתח כניסה ב' עץ חרוב משובב נפש. לא ידוע מי נטע אותו ומתי. כשאתי ומשפחתה נכנסו להתגורר בבניין ב-1994, העץ היה בגובה מטר פחות או יותר, ונותר כך עד שבוקר אחד, לפני יותר מעשרים שנה, אתי תפסה את הגנן, "מכסח העצים", וביקשה שיפסיק ליישר את החרוב. והוא הפסיק. היום העץ גבוה יותר מהבניין.

4

השכונה נקראת תל חיים על שמו של ד"ר חיים חיסין, ממייסדי אחוזת בית. בנו, אלכסנדר חיסין, קנה את קרקעות השכונה בשנות השלושים וביקש שתיקרא על שם אביו. המילה "תל" צורפה לשם השכונה משום שבמרכזה היה בעבר תל גדול.

במהלך תקופת הרזידנסי התעמקתי בשאלת המשמעות של חפצים בעידן התעשייתי, כאשר אין כמעט חפצים יחידניים, כאלה שיש רק אחד מהם, או שיש להם מקור יחיד ולצידו העתקים. כמעט כל החפצים שסובבים אותנו הם שעותקים; כולם העתקים ואף אחד מהם אינו מקור יותר מהאחר. המטרה הראשונה שהצבתי לעצמי הייתה לבנות ארכיון של חפצים בעלי משמעות. בניתי סדנה לתיעוד, מדידה וקטלוג המשמעות של חפצים, כחלק מאירוע "בתים מבפנים". ביקשתי מהקהל להביא לסדנה חפצים בעלי משמעות בשבילם, שאוכל ליצור מהם עותק באמצעות סריקה והדפסה תלת-ממדית. ראייתי כל אחד מהנבדקים בנושא משמעות החפץ שהביא. התוצאה הייתה קטלוג פיזי של חפצים בעלי משמעות: מכונת חמצן מצילה חיים, טלפונים ניידים שמאחסנים זיכרונות טובים ורעים, או ארנק שנתן האקס המיתולוגי.

כשהקהל הלך הביתה, נשארתי לבדי מול קיר מלא בחפצים בעלי משמעות. הרגשתי כמו ארכיאולוג באתר חפירה, שעומד מול חפצים עתיקים ומנסה לדלות מתוכם את סיפורם של האנשים שהחזיקו בהם. החלטתי שזאת תהיה דרכי להכיר את האנשים, שחיים בבניין ברחוב השלום 90. במקום לשאול אותם, איך הם מרגישים לגבי הבניין, או מה הם חושבים על החפצים שלהם, אלך לשם כמו ארכיאולוג מהעתיד, אמצא כמה חפצים ש"שרדו", ואנסה לפרש אותם מבלי לדעת אם הם משמעותיים או יומיומיים, ומה ההקשר שלהם.

Initial people-space examination in
Liebling Haus, 3D scans,
Home. Building Residency

תחילת
הבדיקה
המרחבית
בבניין
השלוש
ברחוב
השלום
90

כמו שארכיאולוגים היום תוהים על משמעות החפצים של תְּבָרוֹת שקדמו לנו, כך ארכיאולוגים בעתיד ישאלו אולי שאלות דומות, כשיחפרו את "תל תל אביב" בארץ ישראל הקדומה של המאה ה-21, וימצאו שם - בחלקת הבניין ברחוב השלום 90 - כיסא "כתר" לצד דגל "משיח"; שני חפצים העשויים אותם חומרים ונושאים סמל מלכות - הכתר. אולי אין קשר ביניהם - אחד שימש לשיבה והאחר היה סמל דתי, אבל ייתכן ששניהם היו חלק מטקס ההכתרה של מלך הבניין, מי ששלט ביד רמה מהקומה העליונה. כנראה שלעולם לא נדע.

מה מעניק משמעות לאובייקט? מי מבין החפצים משמעותי יותר - כיסא "כתר" לגינה או דגל "משיח" המבשר על הגאולה הקרבה? איך יוצקים משמעות לחפצים, שיש להם מיליוני עותקים זהים מסביב לעולם? האם הקסדה שהצילה את תני חשובה בשבילי, גם אם לא אדע לזהות אותה במסדר זיהוי של קסדות מאותו סוג, שיצאו מתבנית זהה באותו מפעל? האם הילד שישן עם בובה מסוימת כל לילה מאז שנולד ישים לב אם נחליף אותה בבובה אחרת אך זהה לה?

כשעולים דרגה אחת בקנה המידה, מהחפצים שלנו אל מרחבי המחיה, אפשר לראות שגם בהם נשמרים אותם עקרונות של שכפול ושעתוק. רוב הדירות היום הן שכפולים של חללים, שעוצבו למשפחה הממוצעת תוך הקפדה על סטנדרטים קשיחים של שטח, גובה תקרה ומספר נקודות החשמל. את החללים האלה אנחנו ממלאים בחפצים, שיוצרו במיליוני עותקים ונמצאים במיליוני דירות זהות לאלה שלנו. אין כמעט סיכוי שנבקר בדירה של מישהו ולא נמצא בה לפחות אובייקט אחד - מנורה, כיסא או כלי מטבח - זהה לזה שיש לנו בבית. לעבור בין דירות מרגיש יותר ויותר כמו לעבור בין חדרי מלון מסביב לעולם, כולן נראות זהות בלי קשר למי שמתגורר בהן או באיזו עיר בעולם הן נמצאות. ובכל זאת, אנחנו לא שואלים את עצמנו למה דווקא הדירה שלנו מרגישה כמו בית, או מה משמעות תחושת המבוכה והטינה שממלאות אותנו, כשאנחנו מגיעים למסיבה ומגלים שמישהו לובש בדיוק אותם בגדים כמו שלנו.

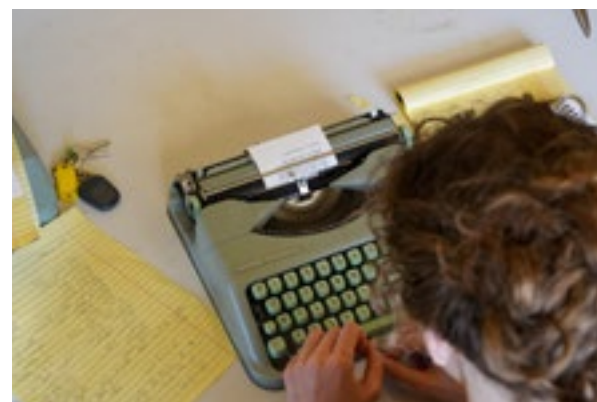
דרך השלום 90

90 Hashalom Rd

מעבדה למדידת משמעות
Measurement of meaning Lab

מעבדה למדידת משמעות
Measurement of meaning Lab

90 HaShalom Rd
דרך השלום 90

90 HaShalom Rd
דרך השלום 90

Tel Tel-Aviv Ohad Kabri

90 HaShalom Rd

רחל חשילום

What gives an object its meaning? Which object is more significant – a Keter plastic garden chair or a “messiah” flag announcing the approaching redemption? How is meaning given to an object that is one among millions of reproductions? Is the helmet that saved my life important to me, even if I couldn’t recognize it in a lineup of similar helmets that all came out of the same factory production line? Would the child who sleeps with the same doll every night notice if we changed it with another similar doll?

When we scale up from our objects to our living spaces, we can see that there too the principles of copying and reproducing are maintained. Most modern apartments are reproductions of spaces that were designed for the average family while maintaining rigid standards of space, ceiling height, and the number of electric sockets. We fill these spaces with objects of which millions of copies are produced and are found in millions of apartments like ours. It is almost impossible to visit someone’s apartment without finding at least one object – a lamp, chair or kitchen utensil – that we also have. Moving among apartments feels more and more like moving between hotel rooms around the world. They all look the same regardless of their occupants or their location. And yet, we don’t ask ourselves why it is our apartment that feels like home, or why

we feel so embarrassed and upset when we arrive at a party and discover someone dressed in the exact same outfit.

During the residency period I delved into the question of the meaning of objects in the industrial era, when there are almost no singular objects, items of which there is only one, or objects that are copies of an original. Almost all the objects surrounding us are reproductions; they are all copies, and none is more of an original than the other. My first objective was to build an archive of meaningful items. I established a workshop for documentation, measurement and cataloging of items, as part of the Open House event. I asked the visitors to bring to the workshop objects that are meaningful to them, so that I could create a copy by scanning and printing them with a 3D printer. I interviewed each participant about the meaning of their chosen item. The result was an actual catalog of meaningful objects: a lifesaving oxygen machine, cell phones with good and bad memories, or a wallet given by a mythological ex.

When the visitors left, I remained alone in front of a wall full of meaningful objects. I felt like an archeologist at an excavation site, looking at ancient objects and trying to retrieve the story of the people who owned them. I decided that this would be the method for getting to know the people who live on the building on 90 Hashalom St. Instead of asking them how they feel about the building or what they think about their objects, I would go there like a future archeologist, find some “surviving” items and try to interpret them without knowing their context and whether they’re special or ordinary.

Just as archeologists today wonder about the meaning of items from previous cultures, so too future archeologists will perhaps ask similar questions when they come to dig “Tel Tel Aviv” of ancient 21st century Eretz Israel and find there – on a building plot on 90 Hashalom St – a Keter chair next to a “messiah” flag, two items made from the same material that carry the same royal symbol – the crown. Perhaps they are unrelated – one was for ordinary sitting and the other a ritualistic symbol, yet perhaps they were both part of the coronation rite of the building’s king, who ruled from the top floor. We’ll probably never know.

4 Yonatan Havafsi Street

1

Building no. 4 was built in the later 1940s on pilotis; above them are three residential floors; and on the roof two laundry rooms, one for each building entrance. The yard of entrance B is particularly big (probably because another entrance was planned but never realized).

2

The building was planned by the architect Lotte Cohn - the first female architect in Israel; a surprising detail we discovered during the "building tour" we took as part of the program. Cohn worked in the area from the mid-1930s, including with the Rassco building company, and planned other residential buildings on the streets Yehuda Maccabi, de Haas and Gonen. Her outlook for residential planning was social and feminist.

3

During the Covid lockdowns the building's residents would go up onto the roof to watch the sun rise and set. Building resident Orit: "We would all go up with the kids, blankets and snacks and have a picnic at sunset." Orit especially enjoyed climbing onto the ramp and standing taller than the other buildings in the area. "Once we went up with a telescope and looked at the balconies of the near and far buildings - we saw what programs people were watching on TV and the types of plants they grow on their balconies."

4

On the pilotis level the residents established a dynamic salon with furniture and items they found on the street or brought down from their apartments: chairs from the psychologist's clinic and Liron's apartment; a bench from the tenant who lives in Orit's flat; a carpet Orit found in Hamedina Square; a rhapsody from Noa's apartment; and a punching bag found on the street.

4 יונתן הופסי

1

בניין מספר 4 נבנה בסוף שנות ה-40 על קומת עמודים; מעליה שלוש קומות מגורים; ועל הגג שני חדרי כביסה, אחד לכל כניסה. החצר של כניסה ב' גדולה במיוחד (משום שכלל הנראה תוכננה כניסה נוספת שלא נבנתה).

2

את הבניין תכננה האדריכלית לוטה כהן - האדריכלית הראשונה של ישראל. עובדה מפתיעה שהתגלתה לנו ב"סיור בבניין", שקיימנו במסגרת התוכנית. כהן עבדה באזור מאז אמצע שנות ה-30, בין השאר עם חברת רסקו, ותכננה שיכונים נוספים ברחובות יהודה המכבי, דה האז וגונן. התפיסה שלה לתכנון מגורים הייתה חברתית ופמיניסטית.

3

בתקופת הסגרים במהלך הקורונה, עלו דיירי הבניין לנג לצפות בשקיעות וזריחות. הדיירת אורית: "היינו עולים כולנו עם הילדים, עם שמיכה ונשנושים ועושים פיקניק בשקיעה". אורית נהנתה במיוחד מהאפשרות לטפס על הרמפה ולהיות גבוהים יותר מהבניינים בסביבה. "פעם אחת עלינו עם טלסקופ וצפינו במרפסות שבבניינים הרחוקים והקרובים - ראינו מה הם רואים בטלוויזיה וחקרנו את הצמחים שהם מגדלים במרפסות".

4

בקומת העמודים הקימו דיירי הבניין סלון דינמי עם רהיטים וחפצים שמצאו ברחוב או שהביאו מהדירות. כיסאות מהקליניקה של הפסיכולוג ומהדירה של לירון; כסאות ושולחן של הילדים של נועה; כורסת טלוויזיה מהדירה של רעות; כורסה שאדם מצא ברחוב; ספסל מהדייר שגר בדירה של אורית; שטיח שאורית מצאה ליד כיכר המדינה; רפסודה מהדירה של נועה; ושק אגרוף מהרחוב.

בניין הבובות של יונתן הופסי 4א' חושף את מערכת היחסים המתמשכת של דיירי הבניין המשותף עם החפצים שלהם. הוא מתבונן בבית המשותף כאובייקט חי, המנהל מערכות יחסים פורמליות ובלתי פורמליות עם החפצים שבתוכו, וכתשתית משותפת ופתוחה לפרשנויות ולפעילויות. זוהי תשתית המורכבת מיסוד מבני למגורים, אך גם מאדריכלות חפצים רכה, רזה, מגוונת וספונטנית, שהתפתחה כמעט כאנטיתזה לסימני ההיכר הנוקשים לכאורה של השיכונים הישראליים.

4A Yonatan Havafsi

4A יונתן הופסי

כלכלת בית. בניין

יונתן הופסי 4א' (וכמוהו יונתן הופסי 4ב') תוכנן והושלם ב-1947 על ידי האדריכלית הראשונה שפעלה בארץ ישראל - לוטה (שרלוטה) כהן. הבניין הוקם כשיכון גנרי, הכולל דירות חזרתיות, במבנה בעל שלוש קומות על גבי קומת עמודים בצפון הישן של תל אביב. הוא היה לחלק אינטגרלי מבנייני המגורים המשוכפלים בשכונה, שבנתה חברת רסקו - חברת הבנייה של הסוכנות היהודית (שם החברה הוא ראשי תיבות של השם באנגלית - Rural and Suburban Settlement Company), שעסקה בפיתוח תרבות המגורים של הבורגנות הישראלית בראשיתה על בסיס מנגנון הסכמי ההעברה מגרמניה, שהניע את מפעל הבנייה הישראלי עשור קודם לכן.

בתחילת שנות ה-20 של המאה ה-20, האדריכל הבריטי, סר אדווין לוטינס [Lutyens], מי שהיה בין השאר המתכנן הראשי של תוכנית האב של ניו דלהי, תכנן בית בובות עבור המלכה מרי מֶטֶק [Mary of Teck], סבתה של המלכה אליזבת השנייה. תכנון בית הבובות ובנייתו נמשכו ארבע שנים כמעט, והוא הושלם ב-1924. המלכה מרי הייתה אז בת 57. בית הבובות שלה לא תוכנן כצעצוע, והוא נחשב לאובייקט היסטורי המגלם את התרבות הבריטית האימפריאלית. בית הבובות מכיל את הפריטים המשובחים והמודרניים ביותר של התקופה, תרומתם של יותר מ-1,500 מגדולי האמנים, בעלי המלאכה והיצרנים של תחילת המאה ה-20. בבית הבובות פעלו אפילו מערכות חשמל, אינסטלציה, מים זורמים (חמים וקרים) ומעליות מתפקדות.

בית הבובות של המלכה מרי היה ככל הנראה רגע שיא בהיסטוריה של בתי הבובות, שראשיתה במאה ה-17 בצפון מערב אירופה (בעיקר בגרמניה, הולנד ואנגליה). "בתי ארונות" ומיניאטורות אלה נוצרו על מנת לתעד תקופה אדריכלית, ללמד את חוקי הבית ולהתפאר בעושרם של בעליו.

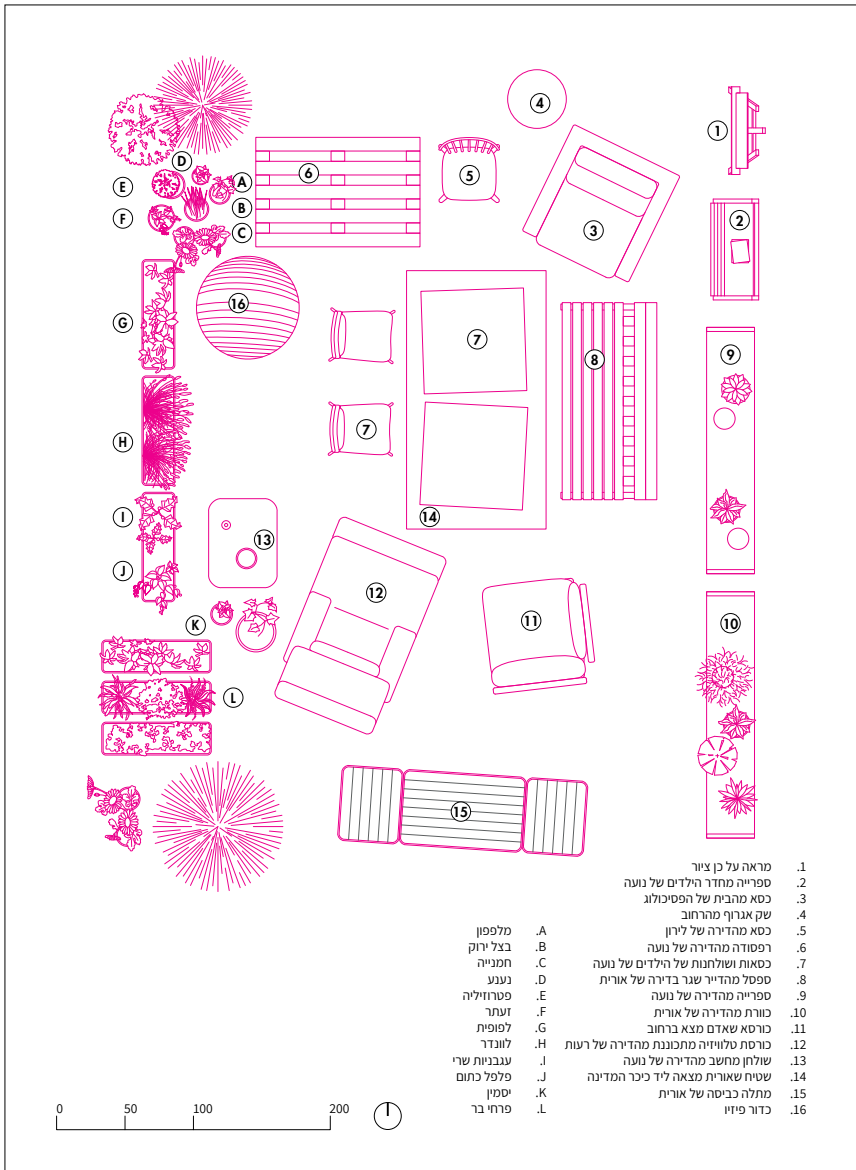
היום, כ-100 שנים לאחר השלמת בית הבובות של המלכה מרי, כאשר תכנון ממוחשב ומודלים דיגיטליים הם הכלי היחיד כמעט לבחינת יחסים דומסטיים-מרחביים, ביקור מחדש בבתי הבובות הוא דרך מרעננת וישירה לחקור, לתעד, להמציא ולדמיין מחדש שאלות על ביתיות עכשווית. בתי בובות הם מגרש ניסויים אידיאלי לרעיונות אדריכליים. הם מאפשרים לייצר עולם מבוקר, בקנה מידה רגיש, מפורט וייחודי (1:12) - שהקונטקסט היחידי שלו הוא תרבותי, ואפילו הקשר זה יכול לעבור מניפולציה וארטיקולציה.

כשהתחלתי לחקור ולתעד את הבניין ברחוב יונתן הופסי 4א' בתל אביב ואת היווצרותה של מערכת החיים השיתופית הייחודית שבתוכו, ניגשתי לאתגר זה כפי שאדריכלים רבים נוהגים בבואם לנתח מבנה מורכב: בניתי מודל. אך הפעם היה זה מודל מפורט ומאולס - בית בובות דוקומנטרי, שמתעד את השכבות הארכיטקטוניות של הבניין, אבל גם את צורות החיים שהתפתחו בתוכו, דרך החזיתות, קירות הפנים, העמודים, הקורות, המערכות, תוספות הבנייה שנוספו עם השנים, וכן דרך היחסים בין המרכיבים, החללים המשותפים, הקומות, החדרים והחפצים האישיים.

75 שנה לאחר הקמת הבניין, בהתבוננות קרובה ומפורטת דרך בית הבובות, נראה כי בקומת הקרקע של הבניין מתקיים החזון הדומסטי המרענן ביותר של המאה ה-21 - כלכלת השאירות. זוהי כלכלת בית-בניין משותף ספונטני, שהתפתחה באופן אורגני ובלתי מוסדר, דווקא הודות לפוטנציאל התשתיתי של הבניין, חלליו המשותפים הבלתי מוגדרים וחוסר הייחודיות שלו לכאורה. כנגד התהליכים הביורוקרטיים, הפופולריים, הפורמליים והמוכרים של בינוי והרחבה (תוספות תמ"א 38, פינוי בינוי ושאר הרחבות), צמחה בבניין מעין כלכלה פנימית מוזרה, המאפשרת לדיירי הבניין המשותף להרחיב ולכווץ את דירותיהם על ידי תנועה מתמדת של חפצים בין המרחבים המשותפים למרחבים הפרטיים בבניין.

באמצעות החללים המשותפים בבניין בכלל, ובקומת העמודים בפרט, כלכלת הבית-בניין שהתהוותה ברחוב יונתן הופסי 4א' מייצרת מעגל אדריכלי וכלכלי, שמציע אלטרנטיבה לשני תהליכים בתיים נפוצים: האחד של אגרנות ואספנות, כאשר החפץ הביתי נכנס לתהליך קסמים מכושף, מתנתק מכל הפונקציות המקוריות וההקשרים השימושים שלו וקופא בבית לעד באמצעות שילובו בתוך מערכת היסטורית חדשה - האוסף הביתי; והשני, תהליך שבו חפצים בלתי רצויים או בלתי שימושיים נזרקים מהבית ומוצאים את דרכם למטמנות אשפה או במקרה הטוב נמסרים לבית אחר.

כלכלת הבית של יונתן הופסי 4א' מרחיקה לכת אף מעבר לספריות, למחסני שיתוף חפצים או רשתות חברתיות להשאלת חפצים, שהולכים וצוברים אהדה בשנים האחרונות. היא מציעה בקומת הקרקע של הבניין מרחב שיתופי ודינמי, שהדיירים השונים מנהלים משא ומתן מתמשך על עיצובו בעזרת שימוש מחדש בחפצים ואובייקטים יומיומיים הנמצאים בכל בית טיפוסי - שולחן, ספסל, שק אגרוף, שטיח דשא סינתטי, עציץ, כורסת טלוויזיה מתכווננת וכדומה. חפצים שהמקור שלהם הוא בדירותיהם של דיירי הבניין מוצאים את דרכם לסלון הפאן [Pan]-בנייני (ואחר כך גם ממנו חזרה לדירות). זהו סלון שאיננו מזהה עם דירה מסוימת ומורכב למעשה מהזהות המשותפת של כל דיירי הבניין - אי מוזר וחי של ביתיות בלב הצחיחות הטיפוסית של קומת העמודים של השיכון הישראלי.

הסלון הפאן-בנייני, יונתן הופסי 4א'
Pan-residential salon, 4A Yonatan Havafsi

75 years after the construction of the building, a close look at it through the dollhouse model reveals the building's ground floor to have the most refreshing domestic vision on the 21st century – the economy of leftovers. This is a collaborative and spontaneous Home. Building economy that came about organically and unorganized thanks to the building's foundational potential, its undefined shared spaces and its seeming lack of distinctiveness. As opposed to the bureaucratic, popular, formal and familiar processes of building and extending (TAMA 38, Pinuy-Binuy [Destruction-Reconstruction] and other extension programs), the building developed a strange internal economy of sorts that allowed the building's residents to enlarge and decrease their apartment sizes by the constant movement of objects between the building's shared and private spaces.

Through the building's shared spaces in general, and on the pillar floor in particular, the Home. Building economy that developed at 4A Yonatan Havafsi creates an architectural and economic cycle that offers an alternative to two common domestic processes: the first, hoarding and collecting, when the domestic item enters a magic process, is detached from all its original functions and its useful contexts and freezes at home forever by its entry into a new historic system – the home collection; the second, a process in which unwanted or unused items are thrown out of the home and make their way to landfills or in the best case are sent to other homes.

4A Yonatan Havafsi's home economy goes beyond libraries, storage rooms for shared items or social networks for borrowing and lending items that have become popular in recent years. It offers on the building's ground floor a shared and dynamic space, in which the various residents conduct an ongoing deliberation of its design through the reuse of everyday items and objects that can be found in typical homes – table, bench, punchbag, synthetic grass rug, pot plant, adjustable TV armchair and the like. Objects originating in the homes of the building's residents find their way to the building's pan-residential salon (and then from there back to the apartments). This salon is not linked to any apartment but made up from the shared identity of all the residents – a strange, live island of domesticity in the heart of the typical emptiness of Israeli apartment building piloti floors.

Queen Mary's dollhouse, 1924
בית הברכות של המלכה מרי, 1924

Dollhouse.Building Alon Sarig

In the early 1920s the British architect Sir Edwin Lutyens who acted, among other things, as chief designer of the New Delhi master plan, designed a dollhouse for Queen Mary of Teck, grandmother of Queen Elizabeth II. Planning and building the dollhouse took almost four years and it was completed in 1924. Queen Mary was 57. Her dollhouse was not planned as a toy, and it is considered a historic object that embodies British Imperialist culture. The dollhouse contains the finest and most modern items of the era, contributed by some 1,500 leading early 20th century artists, crafters and manufacturers. The dollhouse even had a working electric system, plumbing, running water (hot and cold) and functioning elevators.

Queen Mary's dollhouse is probably the peak in the history of dollhouses, which began in the 17th century in northern Europe (especially in Germany, Holland and England). These "cabinet houses" and miniatures were produced to document an architectural era, to teach house rules and to display the wealth of their owners.

Today, 100 years after the completion of Queen Mary's dollhouse, when computerized planning and digital models are practically the sole tool for examining domestic-spatial relations, revisiting the dollhouses is a stimulating and direct way to examine, document, invent and reimagine questions on contemporary homeness. Dollhouses present the ideal experimental playground for architectural ideas. They allow creating a controlled world on a sensitive, detailed and unique scale (1:12) – whose only context is cultural, and even that can be manipulated and articulated.

When I began analyzing and documenting the residential building on 4A Yonatan Havafsi Street in Tel Aviv and the creation of its unique cooperative living system, I approached this challenge the way many architects do when attempting to analyze a complex structure: I built a model. Yet this

time the model was detailed and inhabited: a documentary dollhouse that documents the building's architectonic layers and the life forms that evolved in it, through the facades, internal walls, columns, beams, systems, building additions added over the years, and through the relations between the elements, public spaces, floors, rooms and personal items.

The Dollhouse.Building of 4A Yonatan Havafsi reveals the ongoing relation of the residents of the building with their belongings. It looks at the residential building as a living object that maintains formal and non-formal relations with the items within it, and as a shared and open foundation for interpretation and action. This foundation consists of both a structural basis for living and a soft, lean, varied and spontaneous architecture of objects, which evolved almost as an antithesis to the seemingly rough hallmarks of Israeli apartment buildings.

שריטות הבניין, לטת
(המסוקרת)
במה

Lotte (Charlotte) Cohn, the
building's architect

Home.Building Economy

4A (and 4B) Yonatan Havafsi was planned and completed in 1947 by the first female architect in Eretz Israel – Lotte (Charlotte) Cohn. The building was constructed as a generic housing complex, with the same apartment design repeating on all three floors of the building, which was built on Pilotis in the old north of Tel Aviv. It became an integral part of the replicated residential buildings in the neighborhood, built by Rassco – the Jewish Agency's building company (its name is an acronym of its English title – Rural and Suburban Settlement Company) which developed the nascent Israeli bourgeois dwelling culture based on transfer agreements with Germany, which had begun generating Israeli building a decade earlier.

1

The topography gave the area the name "Bialik hill" - a hill that rises almost 18 m above sea level. Beit Bialik was built on the top of the hill. Sometime in the 1920s the hill was divided into plots; the hilly part was straightened, and buildings emerged from concreted and gated terraces.

2

The division of plots (known as parcellation) was determined on the ground with fences made of stone, concrete and iron that divided the private lots and separated the plots. The neighborhood cats take no notice of the divisions and move freely in a way that could have been natural to the hill's human residents.

3

Liebling Haus was built in 1936 for the couple Tony and Max Liebling. The building was designed by the architect Dov Karmi and the engineer Tzvi Barak and has the typical features of the International Style adapted to the local climate. The Liebling couple donated the building to the Tel Aviv-Yafo municipality, and it was converted into a public building. On the 100th anniversary of the Bauhaus school, it became Liebling Haus - The White City Center - a place for architecture, conservation, and urbanism.

4

On the east Liebling Haus borders on 23 Bialik Street - a two-floor building constructed in the early 1930s. Already then, the planning and building regulations determined that buildings were to be built away from the front border of the plot. As a result, they have side and back yards whose purpose is to leave gaps between buildings and to provide cultivated areas of light and air.

צילום: יעל שמידט
photo: Yael Schmidet

1

הטופוגרפיה העניקה לאזור את השם "גבעת ביאליק" - גבעה המתנשאת לגובה של קרוב ל-18 מטר מעל פני הים. בראש הגבעה, בנקודה הגבוהה ביותר, נבנה "בית ביאליק". מתישהו בשנות העשרים של המאה הקודמת, הגבעה חולקה למגרשים; השטח המשופע יושר; ובניינים צמחו מטרסות מגודרות ומבוטנות.

2

חלוקת השטחים (פרצלציה), בשפת אנשי המקצוע, התקבעה בשטח באמצעות גדרות אבן, בטון וברזל, החוצצות בין החלקות הפרטיות ומפרידות בין המגרשים. חתולי השכונה לא מבחינים בהפרדות ונעים באופן שהיה יכול להיות טבעי גם לדיירי הגבעה האנושיים.

3

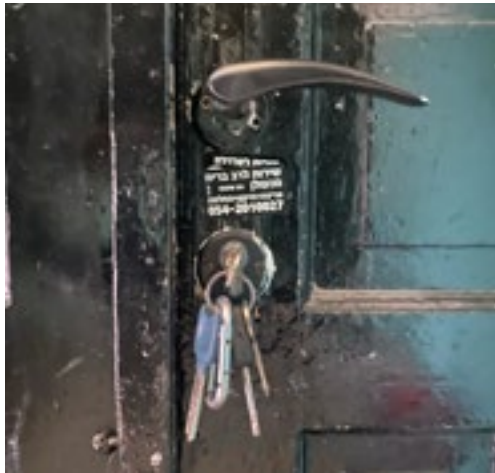
בית ליבלינג נבנה עבור הזוג טוני ומקס ליבלינג ב-1936. הבית תוכנן על ידי האדריכל דב כרמי והמהנדס צבי ברק, והוא בעל מאפיינים מובהקים של הסגנון הבינלאומי בהתאמה לאקלים המקומי. בני הזוג הורישו את הבניין לעיריית תל אביב-יפו, והוא הוסב למבנה ציבור. במלאת 100 שנים לבית-הספר באוהאוס, הפך הבית לבית ליבלינג - מרכז העיר הלבנה - בית לאדריכלות, שימור ועירוניות.

4

במזרח גובל בית ליבלינג ברחוב ביאליק 23 - בניין בן שתי קומות שהוקם בראשית שנות השלושים. כבר אז קבעו חוקי התכנון והבנייה כי בניין יוקם בנסיגה מגבולות המגרש. כתוצאה מכך נוצרו חצרות צד וחצרות אחוריות, שמטרתן לרווח את הבינוי ולספק מרחב של אור ואוויר מנוגנים.

פעילים אחרי הצהריים. יש שכנה שמדברת לחתולים אולי זה חתולים דמיוניים. יש שכן שצועק על דיירת בבית. אולי בטלפון. כשאנשים צועקים הם מתהלכים בבית. הסאונד גולש במורד המדרגות ומתאדה לקראת המדרגה החמישית.

delson 30

אורליון 30

יום שישי, סאונד ומדרגות: חלל המדרגות משמש תיבת תהודה. הצלילים הבוקעים בפנים המבנים שונים בתכלית מאלו הנשמעים מהחצרות. החצרות מסנונות צלילי שיחה להברות וחלקי משפטים ורעש הרחוב גובר על הכל ומטשטש את הערוצים השונים. יש רעשי קרקוש מתכתיים וצלילים של תנועות חדות מחלונות המטבח הפונים לחצר. השיחות והקשרים האינטימיים כמעט ולא זולגים לחצרות. חללי המדרגות הם ההפך הגמור. פה צלילים אנושיים נובעים מחריצי הדלתות והסאונד זורם כמו בצינורות מים, לתנועה אנכית. מדרגות מספר חמש ושש לפני הבית ואחריו הן ההמשך לבית.

כמעט צהריים, גג ליבלינג: היום ניסינו להשליך חבל לגג הקרוב ביותר אלינו. הוא נחת על צמרת העץ שבין הבניינים... צמרת העץ תפסה גם את תשומת הלב שלנו. מה אפשר לשים על צמרות עצים ואיך מגיעים אליה? החלל הירוק של העיר הלבנה מרגיש פרא סבוך מלמעלה.

צהריים. גג ליבלינג: גגות הם אקסטנציה לגוף. מנסות להבין את המתרחש בדירות שמתחת לגגות, איפה הקירות תוחמים בין שירותים לסלון. איפה דירה מתחילה ואחרת מסתיימת. הגג הוא התגלמות המרחב הביתי המשותף במובן הכי נדיב שלו. שם הגוף מתרחב אל הטבע, שם מתרחשת תנועה שאינה מדודה דרך חדרים, מפתנים וקירות. זה מקום שאפשר לדמיין את הבניין כולו אקסטנציה לגוף, ופתאום כל בניין הופך ישות אחת, על כל אוסף דייריו.

יום שלישי: מתחילות בגינה. הגינה של ליבלינג עמוסה ברחשי צהריים. הצלילים של החלל הירוק נעים בטבעיות בין חזיתות הצד של בנייני השכנים. אנו מאזינות למתרחש, סימפוזיה של צלילי כוסות קפה, חלקי שיחות, מאביקים שהגיעו לגינה, שכנה שמדברת בטלפון במרפסת, מישהו קושר אופניים. אנו מחפשות פרצה בגדר. הגדרות עשויות טלאים, אין אפילו חריץ אחד לעשות קיצור דרך בין הבניינים. לא לנו, אפילו לא לחתולי השכונה. מודדות מרחב ציבורי עם הגוף. כל עוד משוטטות בין הבניינים, התנועה ציבורית. נכנסות לבניין שכן ולפתע הגוף נע לאט יותר, זהיר. זה חלל ביניים פרטי. רושמות ומצלמות.

רשימה של 'בפנים משותף': לובי, מסדרון, דלת, אינטרקום, מנעול, מחסן, מרתף, חלון שירות לחצר אחורית, ידית, חתול, מעקה, מדרגה (האם המדרגות שליד הדירה שייכות יותר לבעל הדירה? מי מגיע עד למדרגות של הקומה האחרונה?.. הן נראות פחות משופשות).

יום שני, רשימה של 'בפנים לא משותף': קירות, מסדרון, דלתות 9 או 8, עינית 9 או 8, פעמון לצלול ליד הדלת, עציץ, תיבה, לוח, כפתור תאורה, שלט דלת, דואר ישן, ארגזים, עיתון מגולגל, מנעול אופניים ישן, שטיח רגליים, שטיח על מעקה (השטיח מספר סיפור משותף לבניין. הבניין באידלסון עם שכנים דברנים. לכל אחד כתובת המזמינה להכנס הביתה, חומר השטיח זהה, השפה שונה).

יום חמישי, רשימות 'חוץ משותף': חצר, גג, כניסה, גדר, חניה, אדנית, צמחיה, עציצים, פח מחזור, דלי, אופניים של מי שמנקה את המדרגות, שלט עירייה המספר על הריסוס, פליריים על ריצפה. השכנים של פינת ביאליק אוהבים צמחיה. הם מקיפים את המעברים בעציצים. מי משקה עציץ של בניין?

רשימות 'חוץ לא משותף': גז, עגלה, אופניים, כבלים, צינור, מזגן, מים מהצינור, כביסה, כביסה שנפלה, מנעול אופניים על מעקה, אטבי כביסה, תריסים. לשכנים הצפוניים יש חלל מוצל, ונטוש. אם רק היה אפשר להניח שם נדנדה.

יום שלישי אה"צ: משחקות משחק - מי גר מאחורי הדלת, מקליטות רעשים. הבתים

אנחנו הולכות לפגוש אותם, דופקות בדלת, עולות אל הגג מסתכלות על המרפסת שלפני רגע עמדנו עליה. זה נראה אחרת.

השכנים אף פעם לא רואים אותך כפי שאת רואה אותם. פוגשות עיניים של שכנה נוספת, מנסות גם אותה בזמן שיוצאת מדירתה. היא אומרת שהיא ממהרת, למרות שניכר בה שלא.

יום שישי, צהריים. מה יש בגג של בית משותף: אופק, שמיים, נקודת מבט חדשה על האינטימיות של השכנים. הגג מגלה לא רק את החזית, אלא את המערכות והאחוריים. הגג מייצר קישוריות חדשה בעיר, בין ביניינית, בין הגדרות ותיחומים של החלוקות כרשת אינסופית / המשכית. אולי דרך הגג, נצליח לייצר רשת חדשה. חופשיה.

בית ליבלינג מוכר לנו מתוכו פנימה - ההיסטוריה, המבנה, הסיפורים, האדריכלות. הדירה, המייצגת חיים שלמים של תל אביב אחרת, הפכה לנו לבית. בעודנו מתמקמות, בין חדר מזרחי למערבי, התחלנו במסע להבין מי השכנים של ליבלינג: מה הם יודעים? מה מחבר אותם ומה מפריד ביניהם? מה הם מרגישים? איך הם חיים? מה הם צריכים? האם הם רוצים להכיר? האם הם מוכנים לדבר, להיפגש, להיות חלק ממהו שלנו היה קל להגדיר כ"השכנים של ליבלינג"?

Idelson 29,
Home Building Residency

אידילסון 29,
רזידנסי בתי מגורים

בכל שבוע נפגשנו בחלק אחר של הדירה, מתבוננות החוצה, מתצפתות כלפי החלל האחורי, מציצות לסדקים של החיים מסביב: הכביסה, החלונות המוגפים-למחצה, שטיחי הדלתות והצינורות האחוריים, מרפסת, גג, דוד, סורג. כל חלק שימש ראייה לסיפורים שהמצאנו: מי מסודרת? מי חי לבד? למי יש ריהוט טבעי? מי בעלת הבית? מי רק שוכר ותכף יעבור הלאה? מי עובד מהבית? מי צריך עזרה?

המצאנו אינספור משחקים, שהיינו רוצות לייצר בין השכנים: שירה של נשים על הגג, שיחת ווטסאפ משותפת מונפת בדגלי ענק, חץ וקשת בין הגגות, טלפון שבור... לבסוף,

צהריים, גג: חם. הגוף זז אחרת על הגג. כמו שגוף זז אחרת בין בניינים. הגג מחבר לנו את כל הדירות למשטח אחד, ללא גבולות של קירות וחלוקות של דירות. אנו בוחנות תנועות שאפשר לעשות רק על גג. מתי התנועה היא של בית. איזו תנועה יש לחזית. אלמנט אחד אהוב עלינו במיוחד (תריס על רגליים). במקרה השמלה והכובע בצבעים של הגג.

גג טיב

Body - Roof

בוקר, חלון הדירה: חם. פונות לצד של חזית הבניין. אנחנו צופות בבחורה, מספרת את בן זוגה, על הגג שלהם ממול. הוא מבסוט מהתספורת והם מתנשקים. היא פורעת לו את מה שהשאירה מהשיער, נראה שהם הכירו לא מזמן.

בוקר, גג שלהם ממול: אנחנו עולות שלוש קומות בבניין שלהם ודופקות בדלת הכחולה. לא נשמע רחש, משאירות פתק מתחת לדלת ובו כתוב: "הי. אנחנו אמניות שחוקרות את השכנים / השכונה והבתים המשותפים לליבלינג. נשמח מאוד לבקר על הגג שלכם, לראות מה רואים ואיך מרגישים לחיות ממול. נשמח לדבר איתכם." (לא מזכירות את המספרה הניידת). משאירות טלפון. הם לא חוזרים אלינו.

יום שני אח"כ: דליים של פסולת בטון מותקנים על הגג ממול. מתחיל שם שיפוץ על הגג. הזוג עזב, יחידות החלונות השקופים נעטפו בבד ירוק. אם ניתקל בזוג ברחוב בטח לא נזהה שהם זה הם. הבית נראה מרוקן. הם עזבו. האם מסתפרים לפני שעוזבים בית?

יום שני, חזית צפופית: יוצרות קשר...קוראות לבחורה, זו עם הקרה השחור, שיושבת תמיד על הספה האפורה ליד חלון המרפסת ובוהה בטלפון. היא רואה אותנו מתבוננות בה, ובכל זאת מרגישה בין 4 קירות כשהיא במרחב שלה. קוראות לה ומחייכות. היא מחייכת גם. היא נחמדה. מסתבר שהיא שוכרת זמנית של שוכרת זמנית פחות. היא פה לרגע. הזמניות משחררת מכל.

יום שלישי, חזית מערבית: אל השכנים ממול בחזית אנחנו קוראות חזק, הם צועקים בחזרה ומוסרים את מספר הטלפון - אנחנו מתקשרות - לשיחה ממרפסת למרפסת.

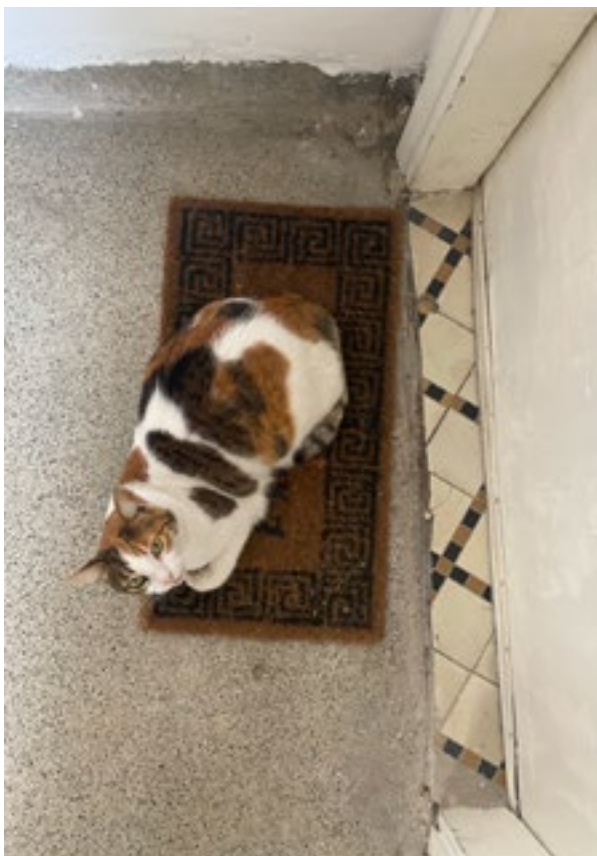
בחרנו בפעולה של סאונד - הרי על סאונד רועש דיברו בעיקר השכנים.

על הגג, לכיוון הגינה המשותפת האחורית, הצבנו חכות דיג, ואליהן חוברו רמקולים שהשמיעו ציוצים של סיסים. הסיסים, ציפורים המבקרות בכל שנה בשכונה, עפות בשמי העיר אל עבר בתייהן המשותפים, ממש כמונו. הן עפות בחופשיות ובנאמנות, כקהילה אחידה, מבקרות את הגגות שאליהם השתייכו בשנה שעברה. הסיסים ייצגו עבורנו אותנו, ובמיצב, השמענו לאוזני השכנים גם וידוי מדומיין של סיסית אחת, לו הייתה מדברת.

גגות העיר מדברים זה עם זה כמו אדוות. גגות העיר מחייכים למי שמחייך אליהם. לגג יש שקט פנימי, הוא מקשיב לגגות האחרים, לפעמים רואים מישהו מטייל על הגג. בדרך כלל לא נראה אותו שוב. בגג אפשר לעמוד בדד, ולהרגיש חלק מעיר שלמה. אבל בשכונה שלנו, כל הגגות נעולים.

שעת הסיסים
Swift Hour

ביאליק 25
Bialik 25

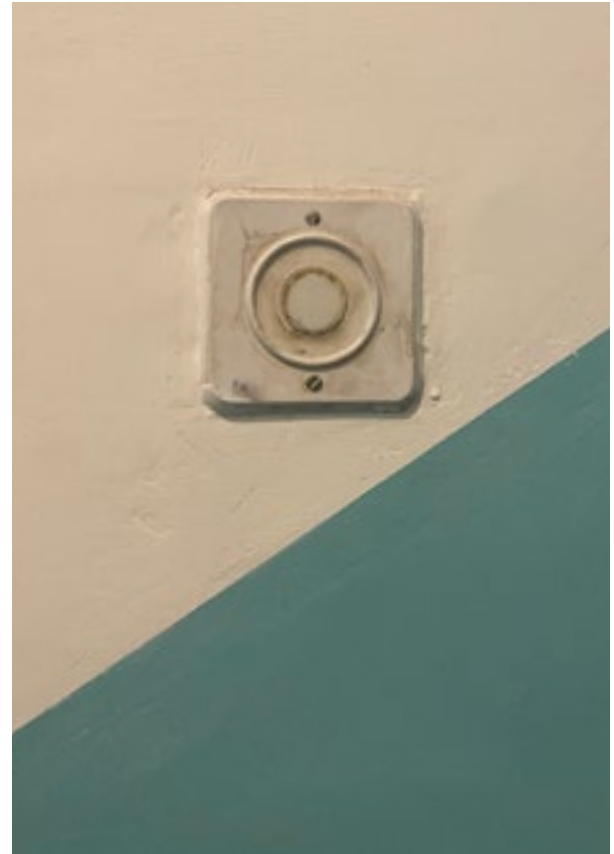

מישורים של בית משותף
Plains of a shared building

Bialik 25
ביאליק 25

Idelson 30
אידלסון 30

Liebling Haus is familiar to us from its interior – its history, structure, stories, architecture, the apartment, which represents the life of a different Tel Aviv, becomes our home. Settled between the eastern and western rooms, we embark on a journey to discover who the neighbors of Liebling Haus are: what do they know? What connects and separates them? What are they feeling? How are they living? What do they need? Would they like to meet? Are they willing to meet, talk, be part of something that we could easily describe as the “Liebling Haus neighbors”?

Each week we meet in a different part of the apartment, looking out, scanning the back space, peeking into the cracks of the lives around us: the laundry, half-shut windows, entrance areas and backyard pipes, balcony, roof, water boiler, grate. Each component is a piece of evidence for the stories we invent: who is well off? Who lives alone? Who has natural furniture? Who is the apartment owner? Who is a tenant who will soon move elsewhere? Who works from home? Who needs help?

We invented endless games that we dreamed of enacting among the neighbors: women singing on the roof, a common WhatsApp conversation waving on huge flags, bow and arrow between the roofs, broken-phone... at the end we settled on an act of sound – seeing as loud noises were mostly what the neighbors talked about.

On the roof, facing the shared back garden, we placed fishing rods to which we connected speakers that amplify the sound of swallows. The swallows, birds that visit the neighborhood every year, fly in the city sky toward their common habitats, just like us. They fly freely and faithfully, as a united community, visit the roofs they belonged to the year before. We found a representation of ourselves in the swallows and the installation we played for the neighbors included an imagined confession made by one of the swallows, had it been able to speak.

The city roofs communicate with each other like ripples. The city roofs smile at those who smile at them. Roofs have internal quietness, they listen to other roofs, and sometimes see someone wailing on the roof. We usually won't see that person again. On the roof we can stand alone and feel part of a whole city. But in our neighborhood, all the roofs are locked.

From the roof to the neighboring buildings
מהגג אל הבניינים השכנים

and the other begins. The roof is the embodiment of the shared domestic space in its most generous iteration. There the body opens to nature, there occurs movement unmeasured by rooms, thresholds and walls. It is the place from which the building can be imagined as an extension of the body, and suddenly the building becomes a single entity, along with all its inhabitants.

Noon, roof: it's hot. The body moves differently on the roof. Just as the body moves differently in the spaces between the buildings. The roof joins all the apartments into one surface, without the boundaries of walls and partitions of the apartments. We check movements that can only be made on the roof. When the movement is that of the home. which movement does the façade have. One element we're particularly fond of (a shutter on legs). By chance the dress and hat are the colors of the roof.

Morning, apartment window: it's hot. We turn toward the side of the building façade. We look at a young woman giving her boyfriend a haircut, on their roof opposite us. He's happy with the haircut, and they kiss. She messes up his remaining hair. It seems that they met recently.

Morning, the roof opposite us: we go up the three floors of their building and knock on the blue door. Silence. We leave a note under the door that says: "Hi, we are artists who are studying the neighbors / neighborhood and the apartments by Liebling Haus. We would be delighted to visit your roof, to see what you see and how you feel living opposite. We will be happy to talk to you." (We don't mention the mobile hair salon.) We leave our number. We don't hear back.

Following Monday: a rubble chute is installed on the opposite roof. A roof renovation begins. The couple has left, the windows have been covered in green fabric. If we run into the couple on the street, we most likely won't recognize them. The home seems empty. They have left. Do people usually have haircuts before moving house?

Monday, northern façade: we make contact... call the young woman, the one with the black bop who always sits on the gray sofa by the balcony window staring at her phone. She sees us looking at her, and yet still feels between the four walls that she is in her own space. We call her and smile. She smiles back. She's nice. It turns out that she is the temporary tenant

פרט מתוך יגור ללא אברים
לינד שטייט ורבי שילינג. בית ליבלינג

Detail from 'Body Without Organs'
by Lila Chitayat and Gabi Schilling. Liebling Haus

of a less temporary tenant. She's here for a moment. Transience frees.

Tuesday, western façade: we shout out to the neighbors across from us, and they shout back their phone number. We call in a balcony-to-balcony conversation. We go to meet them, knock on their door, go up onto the roof and look at the balcony we stood on just moments before. It seems different.

The neighbors never see you the way that you see them. We meet the eyes of another neighbor and try her too as she leaves her apartment. She says she's in a hurry, even though it's obvious she isn't.

Friday, noon. What's on the roof of a residential building? The horizon, sky, a new viewpoint on the intimacy of the neighbors. The roof reveals not only the façade, but also the systems and backside. The roof creates a new connectedness in the city, inter-building, between the fences and the boundaries of plots as an endless, continuous web. Perhaps through the roof we'll manage to create a new, free network.

Action Plan
Alit Kreiz
Lila Chitayat

biological entity,
Home Building Residency, Lila Chitayat

לילית חיותאית
הבניין הבית

Tuesday: We begin with the garden. The garden at Liebling Haus is in a midday rush. The buzzing of the green space moves easily between the side facades of the neighboring buildings. We listen to the sounds, a symphony of coffee cups, snippets of conversations, pollinators that arrive in the garden, a neighbor's phone conversation on the balcony, someone locking their bike. We look for an opening in the fence. The fences are a patchwork, there isn't even one slit through which to make a shortcut through the buildings. Not for us, not even for the neighborhood cats. We measure the public space with our bodies. As long as we wander between the buildings, the movement is public. Enter a neighboring building and suddenly our bodies move slower, more carefully. This is a private intermediate space. We take notes and photos.

A list of "shared interior": lobby, corridor, door, intercom, lock, storage room, basement, service window to backyard, handle, cat, banister, stair (do the stairs near the apartment belong to the apartment owner? Who reaches the stairs of the last floor...? They seem less worn.

Monday - list of "not-shared interior": walls, corridor, doors 9 or 8, fisheye 9 or 8, buzzer by the door, pot plant, box, board, light switch, door sign, old mail, crates, rolled newspaper, old bicycle lock, doormat, banister carpeting (The carpet tells a shared building story. The building on Idelson street with talkative neighbors. Each one has an address that invites entry, the carpet material is similar, the language different.)

Thursday - list of "shared exterior": yard, roof, entrance, fence, gate, parking, window box, air-conditioner, water from the pipe, laundry, fallen laundry, bike lock on banister, clothes pegs, shutters. The north facing neighbors have a shaded, abandoned space. If only a swing could be put there.

Tuesday afternoon: we play a game – who lives behind the door, we record sounds. The homes are active in the afternoon. There's a neighbor talking to cats (imaginary?). Another neighbor is shouting at someone else, perhaps on the phone. When people shout, they tend to walk around. The sound streams down the stairs, dissipating by the fifth one.

Friday, sound and stairs: the stairwell is like a sound box. The sounds emanating from the various interior parts of the building are completely different from those heard from the yards. The yards filter the sounds of conversation into syllables and fragments of sentences, with the street noise overriding everything and muffling the various channels. Metallic rattles and the sounds of sharp movements from the kitchens facing the yard. Intimate conversations and connections hardly seep into the yards. The stairwells are the exact opposite. Here human sounds emerge from the door cracks and the sounds flow vertically, like water in a pipe. Stairs number five and six before and after the home are a continuation of it.

Almost noon, Liebling Haus roof: today we tried to throw a rope to the roof closest to us. It landed on the treetop between the buildings... This treetop has also drawn our attention. What can be put on treetops and how do we reach them? The green space of the White City feels wild from above.

Noon, Liebling Haus roof: roofs are an extension of the body. We try to understand what happens in the apartments under the roofs, where the walls separate the bathroom and living room. Where one apartment ends

term and make it more accessible and relevant to the everyday life of the residents. We continued with an urban gardening workshop in which the residents learned how to easily turn the building yard into a flourishing garden, what to cultivate and when, how to plant correctly, how to germinate and compost. We ended with a meeting on the reduction of consumption in which we debunked several myths regarding the life of our waste once it leaves our apartments and studied ways to reduce food waste and save significant sums of money.

Resident Initiatives

During the months of the program the building residents were invited to take a new, inquisitive and curious look at their life surroundings, particularly the shared spaces, and to act to create cultivated and useful spaces that would improve everyday life in the building. The residents of one building, for example, established a food sharing desk in the lobby that over time became a cupboard two residents found in the streets in which various objects and foodstuff were shared. The old and young residents of another building initiated a makeover for the yard and a renovation of the common sitting area on the ground floor. Flowers and herbs were planted, furniture items were fixed and painted, and a composter was placed at the end of the garden. In another building, neighbors from entrances A and B met for the first time. The potential inherent in roof spaces was used by residents to plan shared sitting areas and setting up hydroponic systems for growing vegetables.

Foundation and Information Sharing - The Haus goes onto the Roof Fair

During the program many people approached us with novel initiatives, some commercial, others non-profit, but all with one shared goal - to improve urban quality of life and to offer novel solutions to the ways in which we "consume" domestic services: energy, transportation, furniture and home design, food and leisure. We decided to create a new platform for sharing information through an initiatives fair on the Liebling Haus roof - a space that traditionally served the building's residents and was instrumental in forming the community. Today the space of city roofs is a new layer that holds great potential for various usages that can also change city life.

Building Artist

As part of the program, a study and action group formed at Liebling Haus, comprising five artists whose work combines multidisciplinary design and art and social involvement. The program participants worked on various aspects of the term "residential building" from diverse viewpoints based on their areas of interest. This allowed the examination of conventional notions of the residential building and to document in a novel way the processes occurring in the buildings participating in the program.

Conclusions

The further we advanced into the project, the more the Home.Building program revealed itself as a novel initiative. Apart from forming relations among the buildings' residents, it develops links between the municipality and the residents in their intimate shared space. This is an important relationship, accompanied by curiosity and at times also suspicion, yet it is vital for both parties to create a better city, in which citizens act on behalf of their environment and care for it.

The program managed to reach a wide and diverse public: apartment owners and tenants, young and old, new and old occupants, who came to act together, each for their own reasons. Beside the active residents in the fields of environment and sustainability, the program saw the participation of many residents who shy away from urban activities, yet everyone had a common interest – the desire to form connections and to deepen their acquaintance with their neighbors, to use and reuse the building's shared spaces.

Promoting a sustainable lifestyle in the building, one of the program's main objectives, is also a means to strengthen the residents' sense of belonging to their building and the creation of a community, which is itself part and parcel of it.

The Buildings Process

Background

We began to think about developing the building program last summer. Covid-19 impelled our desire to examine questions always on our mind regarding the form of communal, shared life and the opportunities it affords us in the shared domestic space in addition to the private one. The notion of the residential building is not new and in the past even reflected a novel attitude expressed in a way of dwelling that includes shared public spaces and a lifestyle part and parcel of forming a society. A lot has changed since those days – shared living has become an ever-growing urban need and the ways to form connections and relations between people has also changed drastically. In many cases we neither know nor choose our neighbors, even though they are the people with whom we share our everyday living space. We decided to embark on a small pilot scheme, in several buildings in various parts of the city to explore the correct way to return to the old, basic notion of a residential building community, to find the common denominators, and the residents who would like to extend their relations with their neighbors and act together in the building space.

Program Aim

The program set out to strengthen the residential building as a significant living space, alongside parallel changes in the city; to create an involved and active residential building community and to encourage initiatives brought by the residents themselves to create a beneficial and healthy living environment, and to encourage sustainable living.

Program Targets

[1] Strengthen collectivity and neighbor relations [2] Cultivation of gardens and other shared public spaces [3] Reduce the cost of living for residents

and families [4] Engage with local businesses and economy

Program actions

The program comprised a series of meetings aimed to deepen the residents' link to the building and to each other, and to provide them with practical tools in the field of urban sustainability that can be adopted and absorbed into the domestic or shared space. The inhabitants of a residential building share connections and relations, even if those are hard to see. We encounter our neighbors through our senses – scents, sounds, sight, and in some cases also taste. The closeness provided by the essence of the residential building allows forming casual, neighborly relations. Despite differences in age, background, professions and interests, the neighbors have a lot in common – they share a living space and are responsible for the way in which it functions.

Getting Acquainted

The initial meetings were in the buildings themselves. To deepen the sense of belonging and connection we engaged in the "local history": the history of the building and its surroundings; the local values and culture that shaped it; we held a tour of the building to familiarize ourselves with its architectural characteristics and had a fresh look at places and details that often become transparent; we invited the residents to join sustainability initiatives in the neighborhood and the city by creating connections to networks in their areas, to the heads of sustainability in neighborhoods and to other activist residents; we checked their interests and the resources available in the group to promote initiatives/projects in the building.

Sustainability in Everyday Life

The other meetings were workshops around the city: at community centers, Liebling Haus and urban gardens and open spaces. These meetings had two purposes: first, to give participants practical tools in the fields of sustainability to help them absorb sustainability initiatives and ideas in the domestic or shared space. Second, a direct and immediate connection between residents and municipality professionals: to present a face and an address that can be turned to for advice and assistance concerning the environment and urban sustainability. We opened with the obvious question – What is sustainability? To broaden this somewhat overused

Fresh Look of the Residential Building

From its establishment Liebling Haus has sought to deepen the connection of the community to the urban landscape and to promote public involvement in issues concerning the architectural culture and the built environment. Apart from attending to the poetics of the space in the field of art, the desire is to share the accumulated knowledge on these issues with the city residents and particularly to turn their attention and awareness to the building façades that determine the public space, as an important element in the city fabric and appearance. This sharing allows city residents to broaden their familiarity with their surroundings and to encounter the origins and values that inform their residential buildings. This will naturally strengthen the sense of belonging and the link between residents and their building, which would thus become a home.

21 Bar Giora,
photo: Anat Levy

בר גיורא 21,
צילום: ענת לוי

One way to deepen the familiarity with our surroundings is to learn its “story,” – a story that includes the physical manifestation of the building and its area, and its intangible manifestations which preserve the local culture, the historic and cultural heritage and the sense of community. This link to the living space is the basis for creating the residents’ urban

identity. From this foundation we can start to ask questions about shared life in the city and about creating motivations for urban life, which include community and cooperation. These are some of the building blocks of “urbanity” – a term that is itself abstract, yet its absence is very much felt.

One of the familiar tools in the field of planning to tell the “story” of a place is the conservation survey. Its purpose is to preserve existing knowledge on the building before it is renovated or demolished, and its historic layers. In this case, we ask to treat the documentation as a soft and alternative act to examine different ways of meeting and establishing relations with the building, including its occupants, relations, plants, objects, and shared spaces.

From within the popular possibilities in the documenting toolbox, such as: strolling, lingering, or listening, we seek to emphasize a practice that connects people to their living environs – observing. Attention to our surroundings allows us to critically examine our life as city citizens in the neighborhood, street and building. Noticing the everyday details gives life to objects that have become transparent: what is the color of the mailbox? How do the staircase tiles look? What color are the banisters? Are there AC units on the façade? Which plants grow in the garden? Observation stimulates our curiosity and teaches us to use our senses to experience the space and get close to it, a closeness that we need to bring a fresh breeze into a place and to create feelings of care and responsibility toward it, to promote individual and communal actions.

–
Arch. Anat Levy

Director Home Building Program
Liebling Haus

for a few hours – all these are available and inviting in the urban space.

The claim concerning community life is tricky – small settlements indeed often allow easier implementation of shared projects and mutual dependency. However, at the end of the day, the choice is ours. We can

4A Yonatan Havafsi,
photo: Anat Levy

4 בניין הירוק,
נתניה לילי

also form strong community connections in cities. Each of us can already participate in the world's best sharing initiative – the Building App.

A successful residential building manages to answer three central factors that stood as obstacles to every technological initiation in the field: location, location, location. If I need a ladder in the Hatikva neighborhood, I gain nothing from the fact that someone can offer me one in Ramat Gan. If I made too much garlic confit, I won't be sending a jar of it to Haifa by registered mail. A good communal economic system depends on two things only – good will and closeness. These two things (together with piles of things standing unused) can usually and easily be found in every residential building.

Creating a library of items. In many residential buildings there's a large storage room or shelter. If you decide, you can use them as the building's private item library, which will save you both money and space in your apartment. Those heavy items that clog up your cupboards can be placed according to departments on the shelves and keeping track of it can be done through a simple form filled out by the resident that borrowed it.

Exchange of services/skills. Why stop at items when skills can also be shared and exchanged for others. Something fixed in exchange for a private

lesson or haircut. The total of talents and connections concentrated in one 8-floor residential building can generate an entire economic system at a small scale.

A babysitting cooperative. If the building you live in is shared by another couple or three with small children, offer them a day a week in which you will babysit their kids for an entire evening. The fact that the babysitting cooperative is in your building saves you a lot of money and the need to leave home and travel to the other side of the city.

Food/meals. The shared meals I usually encourage can seem to many people like a tiring and exhausting procedure. But what about food you prepared but can't finish? An inter-building sharing system can reduce food waste and save a lot of money.

Gardening in public spaces. We have gotten used to the building garden being controlled by the gardener who comes once a month (or more) to trim and maintain the garden. There are other options, we can recruit the garden to the much necessary city-forest revolution and plant our own small vegetable garden. Gardening is known for helping people achieve calm and peace of mind, and children tend to enjoy it and be actively involved. A communal garden in the public space is a project that might be too much for a single resident, yet together with other neighbors the building can enjoy its own blooming, thriving orchard.

Books, clothes, rides, etc. Don't stop here, the more familiar you become with your neighbors the more things and common ground you'll find with them and perhaps you'll manage to extend the notion of sharing to other areas such as books, films, clothes, carpooling to work or to school, training, bulk buying or just hanging out. When the notion of sharing is limited to one residential building, the sky's the limit.

–
Amit Noyfeld,

Editor of the Slow Movement website
and author of The History of Speed.

common spaces. Our building street can be of a kind that encourages walking and bicycle riding and the cultivation of local plants to attract pollinators and provide shade. The neighborhood space can offer many opportunities for employment near home, encourage local shopping, hold communal gardening or activities at walking or biking distance from home. The more these opportunities are available and present in people's immediate living vicinities, the more they enhance a sense of belonging and identity and inspire shared responsibility and care. The more available these possibilities are, the more they contribute to dealing with the cost of living, saving on resources and creating nutritional and communal resilience. New relations between neighbors – people of different ages and generations, different occupations and interests – are formed and the entire neighborhood becomes a home that's good to live in.

The Home.Building program connects all these ideas and acts and invites the residents of apartment buildings to take a fresh look at their living environs. The program encourages participants to seek opportunities for meaningful connection and action, to create a current local and life changing reality. The program seeks to bring about a respectful and thriving shared living space and it encourages people to join and contribute something of their own personal interests and together define a shared vision that's exciting to live in.

And now imagine a neighborhood made up of ever more Home.Buildings...

–

Noa Regev

Director, Sustainable Neighborhood
Program
Environmental and Sustainability
Authority Tel Aviv Yafo Municipality

The Building App

Urban sketch, neighbors, Lila Chitayat
אירור אורבני, שכנים, לילך שטייט

I have often found myself involved in conversations that attempt to decide which is better: country or city life. One of the recurring arguments is that whoever wishes to slow things down must abandon urban life and move to a moshav, kibbutz, village or any other type of settlement that's far enough from the big city and its temptations, stimuli and fast pace. I argue that it is actually the city, and any city at that, that allows in many senses a more successful and easily achievable slowing down.

The list of arguments in favor of the urban slow-down can begin with the most obvious – the future is in cities. Small, isolated settlements are incapable of meeting the population growth and might even come with an environmental price tag due to their common form of living in single-floor homes. Noise and light pollution affect the wildlife to a radius of 40 km and the amount of energy spent on the establishment of a new settlement (roads, electricity, sewage system, etc.) is three times higher than establishing a new urban neighborhood in an existing city or town. If we want to keep our open spaces, with their ecosystems and animals and to channel our energy efficiently, it's better to promote urban crowding than small settlements.

At the basis of the motivation to leave the city are several assumptions: saving money, being near nature, community life, and avoiding unnecessary temptations and stimuli. There are several ways and means to deal with these claims, and most likely with better success in the city. The ability to move around with public transportation, by bicycle, or by foot; many more employment opportunities and a wide range of small businesses and food markets; parks, gardens, community gardens, the beach and open spaces – you only need to switch off the TV and leave the house

program. The pamphlet includes a description of the main topics that came up in the meetings and an account of the acts done in the buildings themselves.

The Home.Building exhibition presents the personal visual expression of the participating artists. The program, which had dual community and artistic aspects, set out to broaden the concept of the residential building through a research and action group that followed the processes in the buildings themselves, along with an examination and transformation in the participants' creative work.

The idea behind the Home.Building residency program was to allow this group of artists to influence both the common and their own perception of the residential building by using the New Patrons model.^[1] Likewise, the program seeks to deepen the participants' knowledge and familiarity with themes of sustainability with regards to the city's residential building environment. The program's study meetings and the ideas shared and developed are expressed in the exhibition.

For us, the program helped broaden and refine our perception of the entity known as "residential building" theoretically and practically. The process and its results will help the Tel Aviv-Yafo Municipality, and the Environment and Sustainability Authority in particular, to continue to promote sustainable living in residential buildings across the ever-changing city.

—
Shira Levy Benyemini

CEO and Artistic Director, Liebling Haus
Artistic Director Home.Building
Residency Program

[1]

The New Patrons is a model of artistic intervention that might teach how art can help and even generate spatial/environmental change. The definition of the concept is quoted from Hadas Efrat's book *Art.Action.City*, (Resling, 2021 [Hebrew]) which includes a translation of The New Patrons protocol written by François Hers. For more information on the model and its application go to: neueauftraggeber.de

Life Quality on Your Doorstep

In current times the terms climate crisis and sustainability have become ubiquitous. While they might prompt stress, bewilderment, interest or curiosity, they don't necessarily generate an incentive to act. Familiarity with these terms doesn't usually lead to an understanding of our part in this problem or what we can do to help solve it. Looking at our immediate living environs and finding the potential for intervention and involvement is the basis from which we can turn these terms from academic subjects into practical everyday behavior that defines our identity and creates a sense of community and belonging.

Adopting a sustainable lifestyle can be the result of awareness and the desire to sustain a new way of life that emphasizes the relations between humans and the environment. However, often this act has nothing to do with opinions or familiarity with environmental or climate issues, but is a consequence of the way in which our living space is designed and the everyday choices it presents us with: how to get to work? How to take the children to school and after-school activities? What food to buy and where? How to obtain the things we need? And even what we choose to do on our family vacations.

There are many examples of choosing sustainable options, for example: separating our recyclable garbage and throwing organic waste into a composter; exchanging products instead of buying new ones; fixing broken items and appliances; growing our own vegetables; riding a bicycle; spending time in our neighborhood parks; eating healthy food; buying local produce. All these are choices that can be made in ever widening circles: Correctly designed, our home – the most immediate living space – can encourage choosing sustainable habits. Our residential building can offer the option of neighbors sharing various items, of gardening and maintenance and types of neighborly gatherings in

Program Director

Anat Levy

Artistic Director

Shira Levy Benyemini

Exhibition Curators

Anat Levy, Shira Levy Benyemini

Artists

Ohad Kabri, Meital Katz Minerbo,
Alit Kreiz, Lila Chitayat, Alon Sarig

Visiting lecturers

Prof. Nimrod Aloni, Amit Noyfeld,
Eitan Serber - Communit, Matan Pinkas -
Muslala, Tami Zori - CityTree,
Dr. Orli Ronen, Shai Rilov - Robin Food

Acknowledgements

Alon Eliran, Hadas Ancory, Ayelet Arieli-
Inbar, Merav Ben-Yehoyada, Orna Geva,
Elad Gavriel, Guy Dekinet, Matan Israeli,
Lilach Cohen, Lee Katz, Yael Lapidot,
Dana Mor, David Sitman, Gal Feldman
Livni, Galia Cukierman, Ifat Shalom Revach

Editors

Anat Levy, Shira Levy Benyemini

Linguistic Editing

Orna Yehudaioff, Zipa Kempinsky

English translation

Sivan Raveh

Graphic design

Noam Noy

The team at the Environmental and Sustainability Authority - Tel Aviv-Yafo Municipality

Eitan Ben-Ami - Director; Vered Krispin
Ramati - Deputy Director; Einat Gefen
Segal - Head of the Sustainability
Department; Anat Ehud - Director of
Environmental Education, collaborator on
the Home .Building program;
Noa Regev - Sustainable Neighborhood
Project Manager; Sharon Greenblatt -
Urban Agriculture Coordinator;
Dana Ziv - Zero waste manager;
Mor Zarbiv - Food Policy Coordinator;
Kfir Markovitz - Composting and
Community Gardens Manager

The buildings residents

Rotem Aldaag, Dalia Dannewitz,
Yael Silberberg, Sagiv Yaari, Diva Lugassi,
Iris Levy Plachta, Roni Margolin, Lior Pilo,
Liron Alfa, Adam Bin-Nun, Noa Iacobovich,
Rothi Cohen, Orit Feiler, Smadar Arditi,
Ido Nitsan, Liat and Elyasaf Kaufman,
Eti Rachmany Plutno, Alex Plutno,
The Sznaider family: Ezequiel, Dana, Mila,
Laia and Gala

Home, building Life at home Building a building Building Life.

The Home.Building program is a collaboration between Liebling Haus and the Environment and Sustainability Authority at the Tel Aviv-Yafo Municipality. It aims to introduce a new attitude toward the familiar term "residential building" – as a theoretical notion and as a practice for sustainable city life. The program, which began as a pilot, worked simultaneously on two platforms: the first was a series of meetings and study, which took place in several residential buildings that were selected to examine ways of physical and behavioral changes in the building that would lead to sustainable urban and community life. The second was an artist residency program at Liebling Haus's HaDira (the Apartment) that followed the activities in the residential buildings and served as a base for information, study and discourse on residential buildings.

תמונת אדריכלות: חיה ח'רית

Hess 22,
photo: Lila Chitayat

This pamphlet concludes the project and presents a summary of its progression and results, with regards to both the work in the residential buildings and the work of the artists who participated in the residency

Home.Building Program

